dönemeç

aylık edebiyat dergisi

OCAK 1982 50 LİRA SAYI : 54

Efdal Sevinçli
1981 YILINDA ŞİİR KİTAPLARI

Hidayet Karakuş
1981'DE ŞİİR KONUŞMAK

A. Budak - M. Çağlıkasap - F. Yalçın
ENVER GÖKÇE'Yİ SÖYLEŞMEK

Aydın Yalkut
İZMİR ÇUKURUNDAN

M. Kadri Sümer / Hüseyin Yurttaş
GENÇ ŞİİR
GÜNÜMÜZ ŞİİRİNİ TARTIŞIYOR

EDEBİYATIMIZDA
SEÇME HİKAYELER VE ASIM BEZİRCİ

Şiir
Kemal BAYRAKÇI - Ahmet ÖZER - Şahin CANDIR
Yusuf ALPER - Onur ŞENLİ - Çınar ÇIĞ -
Hüseyin KAYTAN

EDEBİYAT DÜNYAMIZDAN - ÇENGEL

● Ankara Yayın Üretim Kooperatifi AYKO, Kasım ayı içinde yitirdiğimiz, ozan Enver Gökçe'nin bütün şiirlerini bir kitapta toplayarak yayınladı. **«Enver Gökçe'nin Yaşamı ve Bütün Şiirleri»** adlı kitapta, Ozanın tüm şiirlerinin yanısıra, yaşamı ve sanat - şiir anlayışı kendi anlatımıyla yer alıyor.

● Sedat Simavî Vakfı Edebiyat Ödülü'nü **«Yeniden»** adlı son şiir kitabıyla **Edip Cansever** aldı. Jüri, bu ödülü, Cansever'in şiirde yıllardır eskimeyen ustalığına verdiğini gerekçeli kararında açıkladı.

● Aylık Edebiyat Dergisi **YENİ OLGU**, Ocak sayısını **«Şiirin Toplumsallaşması»** konusuna ayırdı. Dergi yöneticileri, diğer sayılarında da aynı konuya yer verileceğini, buna koşut olarak da yazar ve ozanların bu konuya katılımlarını istemekte.

● Çağdaş Gazeteciler Derneği, Dr. Orhan Koloğlu'nun «Takvim-i Vekayi» adlı incelemesiyle kitap yayınına başladı. Koloğlu'nun **«Takvim-i Vekayi, Türk Basınında 150 Yıl (1831 - 1981)»** adlı kitabında, Türk basınının 150 yıllık tarihi inceleniyor.

● 1981 Behçet Necatigil Şiir Ödülü, **«Alacakaranlıktaki Ülke»** adlı eseriyle **Ahmet Erhan**'a verildi. Katılma koşulunun aranmadığı bir değerlendirme sonucu ödüle değer görülen Erhan'ın bu kitabı, Yeni Türkü Şiir Yayınları arasında çıkmıştı.

● Aylık Sanat ve Edebiyat Dergisi YARIN, her yıl değişik sanat dallarında sürdürülecek olan **«Yarın Gençlik Ödülleri 82»** adı altında bir yarışma açtı. Bu yılki yarışmalar **Eleştiri ve Karikatür** dallarında. Konu sınırlamasının bulunmadığı ödüllere katılma süresi 1 Mart 1982'ye kadar. Yazışma adresi şöyle: Çankırı Caddesi Yıba Çarşısı Kat: 2 No: 253 Ulus - ANKARA.

● YAZKO'nun 1982 Yılı Ödülleri açıklandı. Çeviri Şiir Büyük Ödülü, **«A. Rimbaud'dan Şiirler»** adlı yapıtıyla **Erdoğan Alkan**'a, Şiir Özendirme Ödülü, **«Saklı Kalan»** adlı yapıtıyla **Ahmet Telli**'ye, Öykü Özendirme Ödülü, **«Hanya Konya»** adlı yapıtıyla **F. Ülke Aren**'e, İnceleme Dalında **«Sivil Toplum ve Devlet»** (Kuramlar Deneyler Arayışlar) adlı çalışma ile **Kürşat Bumin**'e ve **«Yapısalcılık ve Bir Uygulama»** (Melih Cevdet Anday Tiyatrosu) adlı çalışma ile **Ayşegül Yüksel**'e verildi. Roman, çeviri roman, çeviri öykü ve çeviri inceleme dallarında ise ödüle değer yapıt bulunamadı.

dönemeç
aylık edebiyat dergisi —

Yıl : 5 Sayı : 54 Ocak 1982
Sahibi : Hatice Yurttaş
Sorumlu Yönetmeni : Halil İbrahim Tufan

Yönetim Yeri: 865 Sok. No. 17/203 Merkez İş Hanı Kemeraltı - İZMİR Tel: 146776 - 254558, Abone ve Yazışma: H. Yurttaş P.K. 41 Konak-İZMİR, Banka Hesap No: T. İş Bankası Kemeraltı Şb. 839, Sayısı 50 Lira, Yıllık abone 500 Lira, Dış ülkeler için: 1.000 Lira. Dağıtım: GEDA/İzmir, Toplum Kitabevi/Ankara.

Kurucuları (1976) : A. Rıza Ertan, Hüseyin Yurttaş, M. Kadri Sümer, Ahmet Günbaş
Dizgi ve Baskı : KARINCA Matbaacılık Tel : 13 53 90 - İZMİR

1981 YILINDA ŞİİR KİTAPLARI

EFDAL SEVİNÇLİ

Türk yazını, 1981 yılını, «Türkiye'de Roman Yoktur» savsözünün çemberinde yaşadı! Roman üstüne yapılan tartışmalar, sataşmalar (!) dergilerimizi doldurdu. Roman yok diyenler yine de «romanımızı sürükleyen» üç beş kişinin adını verip ortalıkta görünmenin çarelerini buldular!

Peki şiir ne oldu? Biz de şimdi «şiir yok» deyip işin içinden çıkalım mı? Masamızın üstünde duran şiir kitaplarına bakıp şiirin defterini dürüverelim mi? Doğal olarak bütün bu sorular, romandan şiire yönelişler bizi hemen 'ucuz' yargılara varmaktan alıkoyacak ve 1981 yılının şiirini, toplumsal yapımızın değişimine koşut olarak değişen, yeni atılımlara dönük bir şiir birikiminde aramaya yöneltecektir. Toplumsal yapımızda beliren iniş çıkışlar şiirde de kendini doğal olarak belirtirken, usta ozandan genç ozana, genç ozandan tükenen ozana insanımız, ülkemiz şiirdeki yerini alacaktır. Ancak bu yer alışın «yarına kalışı» olgusu söz konusu olduğunda, 1981 yılından güçlü kaç yapıtın adı öne çıkacaktır? Bu soruya pek olumlu yanıt vermek olası değil!.. Şiire yeni girenlerin ilk kitaplarının umutlu çırpınışları, gelecek yılların şiiri için birer umut ışığı oluyorsa da, ödülleriyle, adlarıyla 1981 yılı şiiri, bize **«kalıcı yapıtlar»** sunmadı düşüncesindeyiz.

Yazın dergileri karıştırıldığında, şiirle uğraşanların şiirin sorunları üstüne oldukça kafa yordukları gözlenir. Bu durum, şiirimizin gelişimini sağlayacak bir birikimi oluşturabilmişse, şiir adına sevinebiliriz. Bu sevinci gelecek yıllarda da yaşamak hepimizin isteği.

50 ye yakın şiir yapıtında damgasını taşıyan 1981 yılı. Bu damga içinde gençler çoğunlukta. Bu da, yukarıdaki umuda bağladığımız düşüncelerimizin temel dayanağı. Bu yıl da, hemen her türden şiir anlayışının yansıdığı şiir kitaplarıyla kar şımızda duruyor. Ve içten içe şiirde süründen giden bir kavga, kendini şiir kitaplarında hemen belli ediyor. Özellikle son yıl içinde kimi yazın dergilerinde öne çıkartılan ikinci yeni tutkunlarının şiirinin belirsizliği yanında, yaşamın şiirini, Anadolu insanını, sesini, toplumcu gerçekçi bir yorumla veren, vermeye çalışan usta, genç ozanlarımızın şiirleri, içten içe bir şiir savaşını «yandaşlarıyla» birlikte veriyor.

Şubat - 81 yılın ilk şiir yapıtıyla bizi karşılaştırıyor: «Kitaplar Kitabı». İkinci Yeni Şiirinin günümüzde adı en çok anılan ozanı İlhan Berk'in yapıtı. Ozanın şiirlerinden oluşan bir seçme ve adıyla da insana neredeyse şiirin kutsal kitabı (!) çağrışımını uyandıracak denli kibirli!... Karıştırdığım dergilerden belleğimde kalan ilginç bir benzetme var İlhan Berk için; Can Yücel söylemiş, **«şiirin evde kal mış kızı»**. Şiirin öncüsü olduğundan Kutsal Kitaplı Berk, «evde kalmış kız» olmaya 1982 yılında da aday! Çünkü daha «Otlar Kitabı»nın yazımı bitmedi!.. Ki-

tabı çıkmadı... Çıkınca şifa niyetine midesi ağrıyanlara salık verebiliriz!..

Mart - 81, Can Yücel'in «Şiir Alayı» nı bizlere sundu. İroninin ozanı Can Yücel'in bütün şiirlerinin bir araya getirildiği, adıyla bütünlenen bir örneklemeyle şiir alayının oluşturulduğu bir yapıt, Şiir Alayı... Yaşamın acısını, sevincini alaya almasını bilen, özgün bir ozanın bütünlüğünü veriyor okuyanlara:

«Koyunlar keçiler ve koçlar için
Ne kadar bayramsa Kurban Bayramı
Bu barış var ya, bu barış
Cephedekiler için o kadar barış.»

«Hayatı Karşılayan Şiirler» le daha çok sevildi İsmail Uyaroğlu'nun şiiri. Yazko Şiir Büyük Ödülünü bu yapıtıyla alan Uyaroğlu'ndan, «Ömrüm, Bana Bağışlar Bu Şiiri» duyarlığında şiirler beklemek, onun ustalığına inanmakla içiçe giren bir istek:

«Kumsalı döven denizlerden
Nasıl beyaz ve ince
Köpükler doğarsa, öyle
Beyaz ve vahşi
Vahşi ve ince
Ömrüm, bana bağışla bu şiiri»

Genç şiirin güçlenen soluklarından Seyyit Nezir'in «Dağları Öylecene» yapıtı Nisan - 81 de yayınlandı. Kitapta yer alan şiirler ozanın bireyden topluma geçişinin güzel örneklerini sergiliyor. Sevgiden toprağa, ağadan aşirete yönelen sözcükler, 1970 sonrası şiirimizde bol bol kullanılan imge sözcüklerinin titiz bir seçim içinde kullanıldığını belirliyor:

«Sevgilim
Hüznünü ve öcünü
Ölünesi bir sır gibi saklayan
Düşmana kavi gözlerin
Çiçekler kadar
Işıltılı ve gürbüz sevincinle
Öğrendi dilim
Halkın geleceğini oklayan /
Aşkı da.»

Nisan - 81 ayı, bu yılın şiir yapıtlarının çoğunlukta olduğu bir aydı: Yeni Türkü Şiir Yayınları'nın 6 kitabı «Şahince - Ozan Telli, Tarih Kötüdür - Barış Pirhasan, Alacakaranlıktaki Ülke - Ahmet Erhan, Karda Işıltılar - Turgay Fişekçi,, Ateşli Kaval - Adnan Özer, Biz Gene Yanyana - Suat Vardal» İlk yapıtları dizisi içinde okura ulaştılar. Yaşar Miraç'ın Yeni Türkü şiir dergisinden gelen ve son iki yıl içinde öne çıkan, kendini şiirimizde kabul ettiren Ozan Telli'nin, Ahmet Erhan'ın, Barış Pirhasan'ın yanında Suat Vardal, Adnan Özer gibi şiir tutkunlarının da yapıtlarını tanıdık.

Yaşar Miraç'ın «Trabzonlu Delikanlı» da halk şiirinin olanaklarını kullanarak kendini kabul ettirmesinden sonra Yaşar Miraç'ın etkisinde kalan bir grup genç ozanın halk şiirinden, folklorik yapıdan yararlanma yoluna girdikleri gözlendi... Bir an için ilginç gelen bu yol, şiir için, şiirimiz için bir çıkış yolu değerini bugün de saklasa bile, şiir kuran ve kurtaranın yalnızca halk şiirine özgü ögelerin olmayacağının bilinmesi de, şiirin korunması ve kurtarılması açısından önemlidir görüşündeyiz. Çok eski bir örnek sayılsa da türküden, maniden, ölçüden yola çıkarak kurulan Beş Hececi ozanımızın şiirinden belleklerde ne kaldığının yanıtı sanırım bugün de düşünülmesi gereken bir sorun olarak karşımızda duruyor...

Yeni Türkü Yayınları içinde kitaplarıyla karşımıza çıkan ozanlardan en çok Ahmet Erhan'ın şiiri ilgi çekti, tartışıldı, tanıtıldı ve övüldü. Yaşanan olayları, ülkesinin bir bireyi olarak algılayan ozan Erhan, kendine özgü bir içduyarlıkla ve bu duyarlığın getirdiği bir anlam yoğunluğu ile kendini kolayca benimsetti. İm-

geye fazlasıyla bel bağlamadan, güçlü bir gözleme bağlı şiirlerin anlatıma dönük yapısıyla yinelemeye düşmeden söylenen şiirler sundu bize Erhan. 1981 yılının şiir adına en önemli kazançlarından biri olarak gördüğüm «Alacakaranlıktaki Ülke» ozanını büyük bir şiir sorumluluğunun da içine çekiyor. Dileğim ozanın Alacakaranlıktaki Ülke'yi büyüklenmeye kapılmadan (!) geçmesi:

«Bugün oturdum ölümü düşündüm
Kirli, acı bir su gibi yürüdü içimde
Dokunduğum, gördüğüm herşeye
sindi
Ürperdim, korktum ve biraz şaşırdım
Bugün oturdum ölümü düşündüm
Yağmur altında ya da karanlıkta
Birbaşıma kalmış gibi.»

Ada Yayınları şiir dizisinden Enis Batur'un «Kandil»i de Nisan ayı kitapları arasına giriyor. Kendine özgü olmayı beceri bilen (!) ozanın şiirleri «meseller» üstüne kurulmuş. Ne zaman Batur'un şiirleriyle karşılaşsam, şiirlerini okuyup zevk alanlar ile tanışmayı düşlerim... Sanatın bireysel yapıya olan bağımlılığını kişiliğine ve şiirlerine sıkı sıkıya bağlayan Batur'un kendisinin yazıp kendisinin dinlediği şiirlerini anlayan ararım... Şiiri tanıyamadığıma, felsefeyi bilmediğime, yeni yaratılan (!) şiir akımlarını kavrayamadığıma hayıflanırım!.. Hele hele mitolojiyi bilmeyişime... Gelin hep beraber okuyalım:

«Alınyazmak, söz. Alnımda büyüttüğüm alkım-lekenin alnında büyüttüğün ize denk düşeceğini düşler misin satır dağlayan göz?
: Bu çağ ki, nereden toplanır gelir güne ve
Tahrip, hep yanlış yazdığım, okuduğun hurufî töz:
Altından geçer misin?»

Çağdaş şiirimizi kursa kursa Enis Batur'un «Mesel»lerinin etkisinde kalan ozanlar kuracak dedi bir dost. İnandım, iman ettim, çünkü ben de biraz «hurûfî» yim!...

Mayıs ayı, Trabzonlu bir ozanın, Ahmet Özer'in «Ayrı Beraberlikler» yapıtıyla karşımızda duruyor. Nevzat Üstün Şiir Başarı Ödülünü alan bu yapıt, gelişen, güçlenen toplumcu-gerçekçi şiirin 1970 sonrası öne çıkan bir ozanını bizlere tanıtıyor. Ve İstanbul'da yaşayan, yazınımıza yön veren nice ustalara da örnek bir şiir gözlemini yansıtıyor. Kullandığı sözcüklerin bilincinde, sorumluluğunu bilen bir ozan A. Özen. Toplumcu şiir geleneğimizi sözcükleriyle kucaklarken ken di dilini de yaratmanın rahatlığı içinde konuşma dilinin gücünü şiirinde yansıtabiliyor:

«Gece
Sevdalı bir kadın gibi bekledi sabahı
Bir büyük resimde gürleyen ırmak
Yaşamın susturucu çelik perdeleri
gibi
Ağır ağır
Bir zulmü çekip götürdü.»

Haziran - 81 Yaşar Miraç'ın şiir selini getirdi... Yeni Türkü Şiir Yayınları'nın 7. kitabı olan «trabzondan çıktım yola» ile foto grafik ofset yayınları'nda çıkan «Çan Deresi Türküleri» ve «İçli Şarkılar» bizi, Yaşar Miraç'ın yerelden, yerel sözcüklerden, biçimlerden gelme özgünlüğü içinde yaşadığına götürdü. Çan Deresi Türküleri, 1974, İçli Şarkılar, kitapta yazılan tarihe göre 1976 yılında yazılmış şiirlerinin toplamından oluşuyor. Özellikle son iki kitap düzenleme ve boyut yönüyle de ülkemizde alışılan şiir kitapları boyut ve düzenlemelerinden oldukça farklı bir yapıdalar. Şiir kitabı düzenini düşününce, aklıma Recaizade Mahmut Ekrem' in oğlu Nijat Ekrem için yazdığı şiirleri

Bugün bile öylesine bir şiir kitabı düzeni tutturamadığımızı düşünüp Miraç'ın kitaplarına da düzenleme yönünden ürkerek baktım.

Trabzonlu Delikanlı ile Türk Dil Kurumu 1980 şiir ödülünü alan, beğeni ve ilgi toplayan ozanın şiiri, hemen bütün eleştirmenlerce önlemli olarak değerlendirilmişti: yerel sözcükleri şiire sokmak, genel dile, şiir diline alıştırmak kolay iş değildi. Bu uygulamayı beceren ozanı bekleyen en büyük tehlike, yerel dil konuşan, yerel beğeni içinde kullanılan halk şiir biçimlerini şiirinin temel biçimi yapıp tekrara, kolaya kaçmaya sığınan bir ozan olmak ve bir «moda» kalıp unutulmak!... Bir an için halk şiirinin şiirsel yapıyla çokça kaynaştığı yinelemeli dizelerine aldanıp Yaşar Miraç'ın şiiri, bize ilginç ve sevimli gelebiliyor, yalnız özgün bir ozan olma sevdasına kapıldığını, arayışlarındaki «özgünlüklerle» kanıtlamaya kalkışan bir Yaşar Miraç, şiirde yüzeyselliğin bir örneği olarak da özgün kalabilir! Bu tehlikenin çanları bizim için çalmıyor düşüncesindeyiz:

«gelin
gelin
gelebilelim
....
levin
levin
dönebilelib
....
sevin
sevin
sevinebilelim
....
bilin
bilin
bilebilelim
bin bir dilden bin bir sözden
deyin
deyin
....

(İçli Şarkılar - sf. 35)

Şiiri bilen bir ozan olduğuna inandığımız Yaşar Miraç'ın şiirinin daha geniş bir çalışmada açıklanması, değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Bu güne değin 7 şiir kitabıyla karşımıza çıkan ozanın şiirindeki «derinliğin» ve «yüzeyselliğin» belirlenmesinin ilginç bir çalışma olacağını biliyorum...

«Filizkıran Fırtınası» ile ozan Hasan Hüseyin iki ödül aldı bu yıl. Diliyle, dilindeki savrukluğun tadıyla, kendine, şiirine işlediği sözcükleriyle tanınan bir usta H. Hüseyin. Günlük dilin, konuşma dilinin zenginliğinin çok güzel yansıdığı, kendine özgü deyişleri, türküleşen söyleyişleri, argo sözcükleri, sloganlaşan tanım lamalarıyla sevilen bir ozan şiirimizde H. Hüseyin. Şiirimizin gelişimini çok iyi tanımasının yanında nereden, nasıl yararlanabileceğini de bilen bir konuşma ustası... Halk şiirimizden yararlanmanın yöntemini, şiiri içinde dengeleyen bir şiir işçisi:

«gün doğamadan başladı filizkıran
fırtınası
evler yemen türküsü
sokaklar seferberlik
öyle gariplik ki
öyle bir tedirginlik
yaz başında güz sonrası»

Haziran seli içinde insanı saran, etkileyen bir Fırtına, Filizkıran!

«Acılara Tutunmak» H. Hüseyin'in Ekim-81 de çıkan ikinci şiir kitabı. Şiir geleneğimiz, şiir kitabı sunuş alışkanlığımız içinde değişik bir başlangıçla kitap başlıyor. Aklıma hep Abdülhak Hamit geliyor... Şiiri öğretmek için kitaplarına önsöz yazan diğer öncü ozanlar geliyor! Şu günlerde bu önsözlere gereksinmemiz fazlasıyla var. bu inançtayım ve H. Hüseyin'in önsüzünü severek, doyarak okudum... Şiir sevdalılarının, genç

ozanların özellikle bu önsözü, «Bir Başka Pencereden»i okumalarını «Acılara Tutunmak»tan önce salık veriyorum. Ozanın emeğine «yürek dolusu selam» biz den olsun...

Meydan sazıyla şiirlerini söyleyen aşıklara benzeyen, yüksek sesle okunan şiirleri «duymak» isteyenlerin Acılara Tutunmak'tan da öğrenecekleri var:

«'kerpiç kerpiç üstüne
bu kerpiçin aslı ne?'
diyen bilge ben miyim
bu toprak o toprak mı
vay benim köleliğim
babalığım dervişliğim yunus'luğum
vay benim»

«Bir Sevdaya Yürümek», Hakimiyet Sanat gibi güzel bir yazın dergisini Kayseri'de 50 sayı çıkartabilmek gücünü yaratan bir yazın neferinin, Mehmet Çağlıkasap'ın ilk şiir yapıtı. Bir basımevi işçisinin Kayseri ortamından ilettiği duyarlıkları, Behçet Necatigil ustanın şiir dili ve yapısına yakın bir işleyişle duymak istiyorsak Çağlıkasap'ı okumak gereklidir diyorum. Kayseri'de aralarında oluşturdukları dostluğun, güçbirliğinin sonucunu Türk yazınına benimseterek alan Hakimiyet Sanat yürütücülerinin başarılarını yalnızca kutlamanın yetersiz kalacağına inanıyorum. Anlatım yalınlığı içinde bü yüklenmeden, böbürlenmeden konuşan, uysal bir insanın dili var karşımızda:

«Sarsılır paslı karyola
Sıkışır soluğu
Bir mavi anıyı işler tavana
Oynar bahçede çocukluğu»

Yaz süreminin boşluğu içinde Ağustos ayını Çağlıkasap'la aşıp Necati Cumalı ve Abdülkadir Bulut'un yapıtları ile Eylül-81'e ulaşıyoruz.

«Kızılçullu Yolu»ndan «Yağmurlu Deniz»e, «Ceylan Ağıdı»na ve «Bozkırda Bir Atlı»ya uzanan şiirimizin usta ozanlarından biri Necati Cumalı. Aç Güneş adıyla bütün şiirleri biraraya getirilen Cumalı'nın son kitabı da kendi şiir çizgisinin inatçı bir sürdürücüsü olduğunu belirliyor. Şiirde öykü anlatmayı seven bir anlatıcıyı düşünürüm Cumalı'yı okudukça... Şiir söylerken anlatmayı, çevresiyle kay naşarak veren ve çoğu kısa dizelere bağlanmış sözcüklerini konuşma diliyle bir leştirerek aktaran bir ozanı tanımak «Boz kırda Bir Atlı» için de olası :

«Tam karların eridiği günlerdi.
Taşan çaylar gördük yol üstü,
Testere sesleri duyduk dağa varınca.
Koruda hizarcıları gördük.»

1970 sonrası dönemde adını duyuran bir ozan A. Bulut. 1974 yılının en beğenilen genç ozanları arasında yer alan Bulut'un «Acılar Yurdumdur» üçüncü şiir kitabı. Ozansı duyarlılığıyla son yılların tanıklığını şiirine aktaran Bulut, acıyı, sevinci, umudu bu tanıklığıyla kaynaştırmasını biliyor ve şiir içinde imgede boğulmadan geleceği, gelecek güzel günlere olan inancını işliyor:

«Yetmez bir atımlık öfkeler
Alnındaki heyecanı taşırmaya
Kaşlarını çatmaya, göğsünü açmaya
Yetmez bir sıkımlık öfkeler
Omuzlarını yıkma, yüzünü devirme
Tılsımı her an bozulacakmış gibi
Sarmalıyız hayatı»

Ekim-81, M. Cevdet'in «Ölümsüzlük Ardında Gılgamış», «Ayhan Can'ın «Gül Devrimi», A. Budak'ın «Gömleğim Leylâ Desenli», Hilmi Yavuz'un «Yaz Şiirleri» ve Kemal Özer'in «Kimlikleriniz Lütfen» yapıtlarının varlıklarıyla öne çıkıyor.

Şiirimizin yaşlı ozanlarından Melih Cevdet'in yapıtı, adıyla bir yanılsamayı içeriyorsa da, içeriği içindekiler okununca, yapraklar karıştırılınca ortaya çıkıyor. Kitap, Yaz Sonu Şiirleri, Öğle Uykusundan Uyanırken, Çiftlikteki Gece ve Ölümsüzlük Ardında Gılgamış başlıklı bölümlere ayrılmış şiirlerden oluşuyor. Şiir bilgisine, tarih ve felsefe bilgisine kesinlikle güvendiğimiz bu usta ozanın son yapıtı -bizce- okura istenileni vermekten u-

zak bir yapı içinde. Öncelikle Gösteri Dergisi'nin şiir yarışmasına konu olan «Yaz Şiirleri»ni bu usta ozanın şiir yoğunluğu ile birleştirmek pek kolay değil.. Hele düz yazıya geçişin, düzyazının etkisinde kalışının tipik örneği bu şiirler :

«Dün gece yağmur yağdı kente,
Sonra sabah, güneşte ayıklanmış
Bir kahvede düşünüyorum,
Sen geleceksin ya, dalgınlık
Kopuverdi bir daldan, sallanarak
Geçen bayrak açmış bir bulut,
Sonra ikindi ve akşam, bakarsın,
Uyurken bir daha o yağmur.»

Düzyazı-şiir ilişkisini görmezlikten gelmek istemiyorum, fakat bu dizeleri yanyana sıralayıp okuyunca da «şiirsel» bir iz kalmayacaksa belleklerimizde ne diye kitaplarımıza alalım, sayfalar dolduralım? Değerli ozan, 27 Kasım 1981 tarihli Cumhuriyet'te Doğan Hızlan'ın kendisiyle yaptığı söyleşide, «Öğle Uykusundan Uyanırken» adlı tek şiirine «düzyazı şiir» demeğe dilim varmıyor diyor. Mensur şiiri deneyen epey ozan var ülkemizde... Bir Halit Ziya'nın şiirlerini düşündüm, bir de M. Cevdet'inkileri... Ne farkı var? Bir çağın değişiminin yansıması mı? Ya da H. Ziya'nın o ağdalı dili içinde veremedği gözlemler mi? Ne denli «çocuğumuz» gözüyle bakarsak bakalım, sağlıksızı içimizden, kitabımızdan atmak zorundayız düşüncesindeyim.. «Düşüncenin şiiri»ni okurken, bu şiiri nasıl okumalı, nereden başlarsak başlayalım şiir, «düşünce şiirini» ne denli ele verecek? Bu sorularla başladım ve şiirinden bir bölümü yeniden okudum:

«Ondokuzuncu yüzyıl Amerika'sının en ünlü hastalığı «altın humması» idi. Şu bölgede altın varmış denildi mi, halk deliye dönüyordu. Şarlo'nun «Altına hücum» filmi, mezar taşıdır. Eski ustalar acıyı çok iyi bilirlerdi.»

Evet, sevgili M. Cevdet usta da şiirin acısını iyi bilir. Bu şiiri nasıl okuyalım? Nasıl anlatalım?

Gılgamış destanının anlatımında Anday'ın bir işçilik içinde olduğunu kolayca yakalayabiliyor ve destansı anlatımın dilsel yönünden yararlanılabileceğini, bizde zayıf kalan destansı anlatma yönünden iyi bir örnek olduğunu söylüyoruz bu çalışmanın :

«Nasıl durup dinlenebilirim, diyordu, nasıl
Uyuyabilirim, korku kapladı yüreğimi,
Demek ben de böyle olacağım, kardeşim gibi.»

«Gömleğim Leyla Desenli» adlı yapıtın ozanı Abdülkadir Budak, Hakimiyet Sanat dergisinin çevresinde çırpınan ve şiirimizde de imgeci anlatımıyla beğeni toplayan bir sanatçı. 1970 sonrası şiirimizde öne çıkan ozan, bireysel duygulanımlarını titiz bir sözcük işçiliğiyle işlemeyi beceren ve şiirini sürekli geliştiren bir yapı içinde görülüyor:

«-Leylâyı anlat bana
Ey şiir, sesin çığlık
Uyağın vaha
Leylâyı anlat bana
Yeldirmesi aşk oyalı
Etekleri yangın yeri
Kays adlı ağacın dalı»

Ne zaman Bedreddin'i düşünsem önce kitaplarının kapaklarından tanıdığım yüzü düşer aklıma Yavuz'un ve fetret'i yaşarım, kıyamı görürüm. Ne zaman Doğu Şiirleri'ni elime alsam içimi bir üşüme kaplar, korkarım... Etkisinde kaldığım dilden korkarım...

Sözcüğün işçisi bellediğim bir ozan dır benim için Hilmi Yavuz... Şimdi, elimin altında son yapıtı «Yaz Şiirleri» var... Bu yılın moda şiiri «Yaz Şiirleri»ne o da

katılmış. Ancak, bu kitapta bir başka Yavuz var! Evet, bir şiir işçiliği denemesinin içinde uğraşan bir ozanı tanıyoruz.. Fakat, sesine, diline alışkın olduğun bir ozandan sessiz şiir okumak biraz güç geliyor... Hem de rediflerle «feyyazlı, yazlı», rediflerle çırpınan bir şiirde bir de Necatigil kokusunu duymak... Zor söylüyorum ancak görünen o, şiir bir geridönüş için de mi Yavuz'da? Kitapta beni bağlayan, sözcükleriyle çeken **«A. Rıza Ertan'a Ağıt»** var:

«sen ki acıdan sözcükler
dövdün güllerin örsünde
....
dilin kılıcı sınanır
kındaki sevda sözünde
ölüm gider, gül kalır
halkının yiğit sesinde»

«Gül Devrimi», 1970 TRT Şiir Kitabı Başarı Ödül'ünü kazanan, basımı gecikmiş, son yıllarda sesi pek duyulmayan bir ozanın, Ayhan Can'ın kitabı. Toplumcu düşüncenin şiire iyi aktarılmış, kendi dilini kurabilmiş bir ozanın şiirler toplamı olarak karşımıza çıkıyor Gül Devrimi. 1970 sonrası gelişimini bilemediğimiz bu ozanımızın yapıtını bir umut ışığı olarak okuyorum:

«herşeyi çocuklar gibi seviyor yüreğim
bir kuşun gökyüzünü yavaşça kaçırması gibi
bir sevgi işçisidir uslanmaz yüreğim
dağların sorumsuz kahramanlığını
ağaçların yapraklı yalnızlığını seviyor
durmadan uslanmaz yüreğimle
konuşuyorum»

1981 yılının şiir kitaplarını değerlendiren bu çalışmamda okuduğum son yapıt Kemal Özer'in «Kimlikleriniz Lütfen» oldu. Yazımın önceden hazırlanışı yanında, basımı duyurulan bir çok şiir kitabını zamanında edinemedik. Ayrıca Aralık-81 sonlarında yayınlanacak olan şiir yapıtlarını düşünürsek sayısal yönden güçlü bir şiir yılı yaşadık diyebiliriz! Fakat öne çıkan şiir kitapları sorusunu aynı kolaylıkla söyleyemeyeceğimize inanıyorum...

Anılarının şiirleri olarak okumaya başladım K. Özer'in yapıtını. Kitabın sonunda bulunan Notlar da bu izlenimimizi kolaylaştıracak bilgiler veriyor. İki Yönlü Rüzgâr başlıklı şiir, Haliç ozanı Özer'i İstanbul'da dolaştırıyor. Özer'in şiiri, dıştan insanı çarpan bir yapıya sahip değil, içten içe giden, hatta kuru bir anlatımın etkisinde kalışın izlerini de saklamayan fakat etkilémesini okudukça yapan bir şiir diline sahip. Betimlemeyi seven ozan, bunu daha önceki şiirlerinde de çok iyi bir gözlemci oluşunun etkisiyle kanıtlamıştı:

Kaçışan üveyikleri yakalardım
ürkek bir genç kızın kaşlarında
ter içinde kalırdı saçdipleri,
bir babanın yanında iki oğul
solukları göğüslerinde, dimdik
yakalardım duydukları güveni,»

Sonsöz Yerine: 1981 yılında şiirselliğiyle öne çıkan kitap sorununu belirlerken öncelikle şiirimizde yine öne sürülen, desteklenen, palazlandırılan «ikinci yeni» olayına, gelişen, güçlenen «genç şiir» adına dikkatleri çekmek isterim. Bu saplantıdan kendini kurtaran şiir, Türk Şiiri içinde sağlıklı bir yola girecek, güçlenecek ve yaşayacaktır. Şiir tarihimiz bu belirlememizin kanıtıdır.

Hasan Hüseyin ustanın Filizkıran Fırtınası ile Acılara Tutunmak yapıtlarının bu yılın en çok beğenilen yapıtları arasında yeralacağına inanıyor, genç şiir adına Ahmet Erhan'ın Alacakaranlıktaki Ülke yapıtını yılın şiir kitabı olarak öneriyorum.

1981'DE ŞİİR KONUŞMAK

HİDAYET KARAKUŞ

Başlangıçta, geçen yılın şiir tartışmalarını içeren bir yazı yazmaktı ereğim. 1981'in izleyebildiğim dergilerini taramaya başladığımda iki önemli olguyla karşılaştım: Birincisi, roman tartışması gibi geniş bir **şiir tartışması** yok ortada. İkincisi, **70'li yılların ozanlarının ödüllerdeki** başarısı.

Şiir tartışmaları birkaç ozanın dışına taşmıyor. Gerçekte görünürde böyle bu. Özünde ozanlar kendileriyle yapılan söyleşilerde olsun, yazdıkları yazılarla olsun herhangi bir **ad**'a göndermede bulunmasalar da şiiri bir başlarına tartışmaya devam etmişler. Etmişler diyorum, çünkü bütün bir yıl parça parça izlediğimiz yazılar, söyleşiler peş peşe okununca görülüyor bu.

Ozanların gerek bir başlarına, gerek bir tartışmanın içine doğrudan girerek olsun belirttikleri konular, deşeledikleri şiir sorunları açısından bir öbeklendirme yapmak, durumu daha iyi açıklayacak. Bu öbeklendirmeyi görünürde tartışmayan, ama özünde tartışıp duran ozanların sözlerini bir arada vermek, hiç olmazsa bir yıl sonu blançosu gibi ortaya koymak ve onları görünürde de tartışır duruma getirmek için yapmakta yarar var. Ola ki 1982, geniş bir şiir tartışmasına tanık olursa, bu tartışmanın kaynağı ya da başlatıcısı olur bu öbeklendirme.

Ozanlarımız açık ya da gizli şu sorunları konuşmuşlar, tartışmışlar 1981'de: **Gelenekten Yararlanma, Çeviri, Şiir Yapılır - Yaratılır... İkinci Yeni, Sanat ve Bilim, Şiirimizde Gençler, Değişik konular.**

1981'de hemen tüm dergiler şiir konusuna büyük ölçüde yer verdiler. Taramamız içine giren **Türk Dili, Sanat Olayı, Gösteri, Yazko Edebiyat, Milliyet, Sanat, Dönemeç** içinde özellikle **Gösteri'nin** şiire daha bir ağırlık verdiğini belirtmek gerek. Hemen tüm sayılarında bir ozanla konuşma ve o ozanın şiirleri yanısıra, **Yaz Şiirleri Konulu** yarışması ve **Şiirimizde Gençler** olgusuna eksikli de olsa yaklaşması ile şiiri her zaman gündemde tutması önemli göründü bize. Milliyet Sanat'ın Şubat 1981 sayısı ile yaptığı, alelacele yapılmış izlenimini veren Türk Şiirinde Gençler konusu yanında, Gösteri'nin yaptığı daha göz doldurucuydu. Eylül ayından bu yana Dönemeç'in de şiire ve sorunlarına ağırlık verdiği gözlendi.

İkinci önemli olguya gelince ödül alanların yalnızca ödülleriyle adlarını belirtmek bu olgunun kanıtı olacaktır sanırım: Akademi Kitabevinin **İlk Yapıt Ödüllerini** Hüseyin Haydar (büyük ödül), Ahmet Ada (başarı), Ali Cengizkan (başarı), Adnan Azar (başarı) kazandılar. Necatigil Ödülünü, Ahmet Erhan aldı. Nevzat Üstün şiir ödülünü Hasan Hüseyin alırken, Ahmet Özer başarı ödülünü aldı. Yazko'da ise Ahmet Telli Özendirme ödülünü kazandı. Gösteri'nin düzenlendiği **Yaz Şiirleri** konulu yarışmada (yarışmaya yaş sınırı konulmasıyla çoğunlukla **70'li yıllarda** duyurmaları zorunlu olmuş ozanlar katıldıysa da) Murathan Mungan,

Haydar Ergülen ve Hamdi Topçu ilk üç sırayı aldılar.

Şimdi ozanlarımızın söylediklerinden, yazdıklarından yaptığımız alıntılara geçelim. Umarım Hilmi Yavuz'un dediği gibi «şiir alanında da» geniş bir tartışmanın başlangıcı olur bu yazı.

GELENEKTEN YARARLANMA

Hani şiir geçmişimiz var denir ya; ben pek sanmıyorum. Divan şiirinden payıma zırnık düşmemiştir; halk şiirimiz ise bir türkü tadı bırakır bende. Cumhuriyet dönemindedir çağdaş şiirimizin eşiği.

Metin ELOĞLU - GÖSTERİ - Kasım 1981

... bizim kuşaktan hiçbir yazar, şair Divan edebiyatını, kendi içindeki bünye farklılıkları bakımından eleştirmiş değil.

Can YÜCEL - GÖSTERİ - Eylül 1981

Divan şiiri geleneğinden yararlanmak, köklü bir Osmanlı kültürünü, Halk şairi geleneğinden yararlanmak ise çoğunlukla sanıldığı gibi «kır kökenli olmayı değil» ama «Halk edebiyatını ve onu yaratan koşulları bilmeyi» gerektirir.

Tuğrul TANYOL - YAZKO EDEBİYAT - Ağustos 1981

Ben geleneği dile bağlı diye düşünürüm. ...... Şiir bir dil sorunsalıdır. Dili bulmadır. Dili bulmak da onunla, gide gele, yıkana yoğrula olur. Ben bir dil simyacısıyım. ... Ama egemenlik hep dildedir. ... Dilin beli gelmişse ben ordayımdır. ...

İlhan BERK - GÖSTERİ - Ağustos 1981

ÇEVİRİ

Şair de kendi dilinde (şiiri yarattığı dilden) başka dilde şair değildir. Çevrilemez demiyorum. Çevrilebilir ama, başka bir şiir olur. Acı bir şey söyleyeceğim ama, söyleyeceğim, başka dile çevrilebilen şiirler kötü şairlerin şiirleridir. Filan şair, başka bir ülkede daha ünlüdür gibi sözler duyarım, bilirim ki, bu şairler kendi ülkelerinde üne erişememişlerdir. Belki de düzyazı olduğu için şiirleri başka dile kolayca aktarılabiliyordur.

Mehmed KEMAL - SANAT OLAYI - Aralık 1981

Şiir başka dile çevrilir mi? Kimisi çevrilir, kimisi çevrilmez. Kimisi bir şeyler yitirir, kimisi bir şeyler kazanır çevrilmekle. Bir Mallarmé'yi hele Türkçeye çevirmenin olanaksız olduğunu söyleyebilirim. Buna karşılık Orhan Veli hiçbir yitirmeyebilir ustalıkla çevrilirse.

Oktay RİFAT - YAZKO EDEBİYAT - Mart 1981

Çok başarılı nice Türkçe şiiri, başka dillere çevirirken yaşanılan tedirginliği bu işe girmemiş olanlara anlatmak olanaksızdır. Batı kültürünün ezmediği, öykünmeci durumuna düşürmediği sanatçı edebiyatımıza umulmadık özgünlükler getirebilirler.

Memet FUAT - Yazko EDEBİYAT - Haziran 1981

ŞİİR YAPILIR, YARATILIR, SÖYLENİR, KURULUR

Ne yaptığını bilen şair, yaratıcı değil, yapıcı bir kişidir. Şiir önceden tasarlanabiliyorsa, bu, onun exnihilio yaratılan bir nesne değil, yapılan bir nesne olduğunu gösterir. **Yapmak** eylemi bir tasarımı önceler çünkü. ...... Üretimde rastlantının yeri yoktur. Şiirde ürün, yapılan bir nesne ise, bir logosu, bir tasarımı önceler. Şiirin logosu onun tasarımıdır.

Hilmi YAVUZ - GÖSTERİ - Ocak 1981

Bence Hilmi Yavuz, yöntemsel açıdan son derece yanlış bir yerden çıkış yapıyor. Kendi şiirsel tutumunu kuramsal planda meşrulaştırmak istiyor, bunu yaparken de genel olarak Şiir Sanatı adına konuşuyor.

......

Kimi zaman bir raslantı beklenmedik bir şiirin yazılmasına yol açabilir. Aylar-

ca kafada uğuldayan bir şiir günün birinde bir saatte ortaya çıkabilir. Bir şiir takılabilir, yıllarca bir kenarda kalır. Vesaire. Sorun yine «şiirin hikâyesi tekniğinin hikâyesi» sorunu. Gerisi işçilik, kaygı, şairin yeteneği, bilgisi, terbiyesiyle ilgilidir.

Erdal ALOVA - YAZKO EDEBİYAT - Nisan 1981

«Şiirin Yapımı» başlıklı yazımda belli noktalara dikkat çekmeye uğraşmıştım. Hilmi Yavuz kanımca yanlış yere çekti sorunu; «yapılmış» ile «yapay» ı karıştırıyordu bu şairimiz yapıta eğilirken. Erdal Alova'nın tepkisi de belki kısa kesilmişliği nedeniyle, kapalı kaldı. Şairin yapılması, daha genelde de sanatın yapılması sorununu bir tabanda ele almayı denediğim «Hegel ve Sanatın Ölümü» başlıklı bir yazım var.

......

Bu nedenle; «Şiir yapılır» değil de, «Şiir yapılır da» demek daha uygun olur.

Enis BATUR - GÖSTERİ - Kasım 1981

Siz görünüşe bakmayın. Bir şiir «kurulurken (doğallıkla başka arkadaşları bilemem) nasıl «yoğruluyor» u soruyorsunuz? Yazmanın, yazılmanın... bir öncesi var ilkin, üç yıllık, on yıllık, yirmi yıllık sorular oluyor kafada sözgelimi; başlangıç kurgusu daha zihin oralardayken örülüyor, yapılıyor; kısacası «şiir zihni» sanırım biraz başka türlü işliyor genelgeçer akıl yürütmelerden; daha da özeti «külyutmazlık» tır.

Ece AYHAN - TÜRK DİLİ - Ağustos 1981

Bazı şairlerimizin aksine, ben ne şiir «yapıyorum» ne de şiir «yazıyorum.» Ben, şair «söylüyorum».

Şiiri «yapmak» da «yazmak da gerçekte içeriğin biçimde diyalektik ilişkisini koparıyor.

......

Ya şiir söylemek? Burada «esas», toplumsal - sınıfsal psikolojiden, şairin bireysel psikolojisine yansımış (psikolojisinde billûrlaşmış) duygu, düşünce ve sorunların, önce imgeleşmesi, dil aracılığıyla sonra kelimelere binerek somutlaştırılmasıdır.

Attilâ İLHAN - Türk DİLİ - Ağustos 1981

İKİNCİ YENİ

İkinci Yeni'ye gelince, elbet o da baştaki gibi kalmamış, değişmiştir, ama bir çizgidir o şiirimizde. Giderek alanını daha da genişletmektedir. Bundan kimsenin kuşkusu olmamalı. Nazım Hikmet'in koyduğu şiirle hesaplaşa çarpışa, yeni sularla yıkanarak, yeni boyutlar edinerek sürüyor.

İlhan BERK - GÖSTERİ - Ağustos 1981

Ustamın adı Hıdır değil! İlhan Berk!... Günümüzün şiirinin «yaşıyla» ustaları arasında gösterilen sayın Berk'e şiirseverler yabancı değil!... Gislaved Grevinin de şiirini yazabilen bu ozanımız 2. yeni diye adlandırdığımız «şiir hastalığı» nın yaşatıcılarından olarak tanınıyor.

......

Efdal SEVİNÇLİ - DÖNEMEÇ - Eylül 1981

...... alana ayrı yoldan ve biraz gecikerek girmiş de olsa, İkinci Yeni'nin başlayış ve kuruluşunda olmasa bile boyutlanıp güçlenmesinde Oktay Rifat'ın da payı vardır.

......

İkinci Yeni, Oktay Rifat'ın da nitelendirdiği gibi, genellikle «düşünden yoksun, tutarsız bir hareket» ti. Hiçbir zaman tam bir «akım» olamadı. Bilinçli bir toplulukça, belirli bir tarihte, sistemli bir bildiriyle ortaya çıkmadı. Çeşitli şairlerin bireysel çabalarıyla ucun ucun, ayrı ayrı oluştu, gitgide ortak bazı özelliklere kavuştu.

Asım BEZİRCİ - YAZKO EDEBİYAT - Temmuz 1981

SANAT VE BİLİM

...... bilim ve sanat (şiir) aynı dünyada, aynı nenleri ele alır, ancak sanat, duygu dili ile, bilim, bilim dili ile yaklaşır konusuna. İşte bu ilişkileri ile, sanat ve bilim birbirini bütünleyen, bütün bir dünya kuran, toplumla (insan) doğayı bütünleyen bir özellik gösterirler.

Bedri KARAYAĞMURLAR - DÖNEMEÇ - Ekim 1981

Sanatla bilimi böylesine yakınlaştıran, bir bütünün vazgeçilmez iki parçası olmalarıdır. Tek başlarına var olmazlar. Sadece kuramsal olarak çelişirler. Amaçlarında birlik vardır, hedefleri aynıdır. Birbirlerini denetlerler. Alanlarının farklı oluşu (bilim dış gerçekliğe, sanat iç gerçekliğe eğilir) bütünleşmelerini engellemez. Pekiştirir.

Veysel ÇOLAK - DÖNEMEÇ - Aralık 1981

Şairler de ilk bakışta insan gibidir. Ancak, konu gelip söz denilen büyülü sanatın sınırlarına dayandı mı birden değişirler, birer kelâm sihirbazı olurlar. Dünyayı değiştirmeyi, onu başka bir prizmadan görmeyi kanıtlayan güç, ilkin şairlerde vardır. Belki bilim dünyayı değiştirmeyi şairlerden sonra bulmuştur.

Mehmed KEMAL - SANAT OLAYI - Aralık 1981

ŞİİRİMİZDE GENÇLER

Şiirin önce acemiliği geçirilir, sonra ustalığına varılır sanılırsa da bu doğru değildir, ozan boyuna acemileşir, ustalaşmanın karşıtı değildir acemilik, özüdür. Ozanın olgunluğu acemiliğin bilincidir olsa olsa.

Melih Cevdet ANDAY - GÖSTERİ Aralık 1981

Bugünkü yazın ortamı şiirin kolay yazılmayacağını öğreten koşulların egemen olduğu bir ortam olmaktan uzaktır. Tam tersine, yazın dergileri genç şairleri kötü şiir yazmaya özendiriyor gibidirler. Genç şairlerden yayınlanan örnekler ortadadır. Ödüllendirilen örnekler her zaman iyi sonuç vermiyor. Dergi sorumlularının gençlere gereğince ilgi gösterdiklerini sanmıyorum. Eleştirmenlerimiz nedense şiirimize, şiirimizin sorunlarına yaklaşmıyorlar. Genç yıl, Fethi Naci'nin başlattığı türden bir tartışmaya şiir alanında da gerek var...

Hilmi YAVUZ - GÖSTERİ - Aralık 1981

Genç Türk şiiri ulusal köklerden kaynaklanıyor, yöresel renklerle zenginleşiyor, geçmişine daha açıklayıcı ama daha özenli ve ilgili bir gözle yaklaşıyor, yurdun ve bireyin yazgısını birbirinden ayırmadan kavramaya ve yansıtmaya çalışıyor, yurdu ve halkı önünde ve bütün bir insanlık önünde şiirin sorumluluk taşıdığına inanıyor, dünya şiirine de daha açıklayıcı ve özenli bir göz ve daha az aşağılık duygusuyla bakıyor.

Ataol BEHRAMOĞLU - GÖSTERİ - Aralık 1981

Ortak özelliklerin ortaya çıkmasında ana etken bence genç ozanların yaşamla içli dışlı bir şiire yönelmeleri. Çevrelerinde ve dünyada olup biten hiçbir şeye sırt çevirmemeleri. Bütün bunların kendilerinde yarattığı yansımaları sıcağı sıcağına şiire katmak istemeleri.

Kemal ÖZER - GÖSTERİ - Aralık 1981

Gördüğüm şu : Değerlendirmelerine güvenilecek şairlerden gençler için pek **olumlu** sözler gelmiyor.

Bizler ortanın üstünde olanla yetinir, hemen umutlanırız. Şairler ise genç yeteneklerde hep daha fazlasını aramışlardır. Onun için de değerlendirmeleri çoğunlukla doğru çıkar.

Memet FUAT - GÖSTERİ - Aralık 1981

GENÇLER NE DİYOR

Günümüz şiiri denince bende nedense niceliksel bir izlenim uyanıyor. Bir bakıma günümüz şiirinin bir kaosu yaşadığı

söylenebilir. Dil beğenileriyle, şiir anlayışlarıyla, nitelik düzeyleriyle seçkinleşen ve özgün emek ürünü şiirler ortaya koyan ve hiç değilse en azından bu yolda olan şairler yanında, bütün özellikleri belli bir ortalamayı çoğaltmaktan öteye gitmeyen birtakım şiirler de aynı ölçüde ilgi görebiliyor.

Tahir ABACI - GÖSTERİ - Aralık 1981

Çağdaş Türk şiiri, özellikle toplumcu gerçekçi genç Türk şiiri, ister doğrudan, ister dolaylı olsun, toplumsal pratiğin yeniden üretimi olmaya devam ediyor.

Ahmet ADA - GÖSTERİ - Aralık 1981

Her yazdığım bir öncekini yüzdeyüz onaylamıyor, yadsımıyor da. Kendi içindeki gelişimi, değişimi köşebaşlarıyla değil, yumuşak kıvrımlarla gerçekleştiriyor. ... Son yıllarda oldukça dışlanan küçük insanî duyarlıkları işliyordu (şiirim. H. K.) Büyük toplumsal temaların aşındırılmasına doğal bir tepki sonucu olarak yapıyordu bunu. Kendisi de büyük temalara yönelmeye başladı.

Abdülkadir BUDAK - GÖSTERİ - Aralık 1981

Biz genç ozanlar, çok işlenmiş olmalarından mı, yoksa içtenlik denen gözleri sulu sıska sevgilimiz şimdilik hoşumuza gittiğinden mi nedir, ya es geçiyoruz ya da ne kokar ne bulaşır cinsinden dizelerle geçiştirmeye çalışıyoruz ana şiir «tema» larını. Kalıcı olmak istiyorsak bu estetik yükün altına girmeliyiz...

Adnan ÖZER - YAZKO EDEBİYAT - Aralık 1981

Benim de karşılaştığım sorular, yapmak istediğim şeyler var. Buna bir bakıma somutun ukalâlığını, soyutun fiyakasını bozmak diyeyim. Bunun dil planında yansımasının, genelèksel - yazınsal bir şiire ulaşma. Bunun ancak yazdıklarımıza sahip çıkmak, bir perspektife sahip olmaktan geçeceğin einanıyorum. ...... Dünyevi olan hiçbir şey şiirime yabancı olmayacağı gibi, gerektiğinde her tekniğe başvurulmasından yanayım.

Erdal ALOVA - GÖSTERİ - Aralık 1981

Büyük savlarım yok benim. Ama şiirle uğraşırken göz önünde bulundurduğum bazı noktalar var.

«Yaşamı avucumuza almaktır şiir; onun için de ideolojiktir.» demiştim Yusufçuk'-ta.

...... şiir yaşamla bilincin kesiştiği yerdedir her zaman. Çünkü böylelikle kokuşmuş yaşamaya seçenek bir yaşam biçimi kültürel, ekonomik, toplumsal ve psikolojik boyutlarıyla önerilmiş olur.

Ali CENGİZKAN - GÖSTERİ - Aralık 1981

Şairlerin değil, şiirlerin genci yaşlısı olmalı oysa... bu bağlamda bütün genç olan şiirleri seviyorum.

Ahmet ERHAN - GÖSTERİ - Aralık 1981

Kendi kuşağımı (bunu yaş ve şiir yayınlama yolları olarak söylüyorum) iki ana kişilikte görüyorum. Birincisi toplumcu şiirin bu kuşaktaki sözcüleri, diğeri bireyci ve komopolit şiirin bu kuşaktaki sözcüleri. İkincileri sevmiyorum, değerini de bilmiyorum.

Yaşar MİRAÇ - GÖSTERİ - Aralık 1981

Öte yandan aşırı kurgusal şiirlere de ısınamıyorum bir türlü. Kimi ozanlar bilgi/kültür göstermeciliği yapıyorlar. Hemen hemen bütün şiirlerim üç - dört günde yazılmıştır benim. Yanlış anlaşılmasın ozan aklına geleni yazsın demiyorum ben. Gerçeklikle yeni pratik ilişkinin peşindeyim. Salt doğru bir epistemoloji ve ontoloji yeterli değildir önemli sanat ürünleri için.

Lale MÜLDÜR - GÖSTERİ - Aralık 1981

Şiirin hedefleri ekonomik planlar gibi «öngörülebilir mi?» bilmiyorum. O daha çok doğal bir süreçte oluşur bana sorarsanız. ...... Salt dil oyunlarıyla kıvrak zekâ ürünü muziplik ve hınzırlıklarla oluşturulan yazıları şiir saymıyorum ben.

Adnan ÖZER - GÖSTERİ - Aralık 1981

DEĞİŞİK KONULAR

Dikkat edersek, yenileri izlemiş şairler kolay ölmüyorlar. Gelişen, yeni doruklar kazanan dil değerleri, onlar için de ayrı bir basamak, hatta gizil bir güç yaratıyor. Buna karşılık, kendi kuşağından sonraki yapıtlara hiç kulak kabartmamış şairler, olgun yaş sınırına girdikten sonra biraz yozlaşıyorlar. Elbet, onlar çoğunca yeni şairleri değil, yeni öykücüleri, yeni romancıları, yeni düşünürleri de izlemez oluyorlar. Şiirsel coşkuları tıkanıyor. Bakışları köreliyor.

Cemal SÜREYYA - MİLLİYET SANAT - 15 Ekim 1981

Nedir ozansılık? Kısaca, şiirde içtensizlik neyse ozansılık odur. ...... Oysa şiir, evcilleştirmeye yatkın olmayan, en diri, en atılgan tür. Gelgelelim, kentsoylu sınıfın evcilleştiremediği şiiri, ozanların bizzat kendileri evcilleştirdi. ...... içeriği boşaltılmış ama çağrışım yükü olan sözcükler şiirin gerekçelerini oluşturdu.

Ahmet ADA - SANAT OLAYI - Nisan 1981

Biz **şiirin düzyazıya yaklaştırılması**'na karşı yazı tasarlarken, düzyazılaşan şiir dilinden söz açmayı ve bunun önüne geçmek için neler yapılabileceğini açıklamayı düşünürken, usta şairler şiirin vardığı yeni aşamalardan habersiz «ben yaptım oldu» düşüncesiyle, düzyazıları şiir diye öne sürmeye başlamışlardı işte!

Hüseyin YURTTAŞ - DÖNEMEÇ - Haziran 1981

Evet, soruyu bir kez daha soralım: Behçet, **Kareler**'i niçin yazdı?

Kareler bir poetika kitabıdır. Canlı bir poetika. Şiirin ilkelerini sayıp dökmek ama, şiir sanatının ne olduğu, ne olması gerektiği üzerinde birtakım ipuçları verir.

Salâh BİRSEL - YAZKO EDEBİYAT - Şubat 1981

Baudlaire bu şiirde (yazının bütünü içine aldığı bir şiirden söz ediyor yazar H.K.) kimi kokuları çocuk tenlerine, flüt seslerine benzetirken (aslında flüt değil obua denilen nefesli çalgı) burun organının algısıyla, el, göz, kulak organının algıları arasındaki uyuşum dayanıyor. O uyuşumu bulup çıkarıyor. Şiirin bu bölümünü yadırgamıyoruz. Kimi kokuların çocuk tenleri gibi taze, çalgı sesleri gibi tatlı, çayırlar gibi yeşil olması bizi şaşırtmıyor. Çeşitli duyular arasındaki bu uyuşuma eşduyum diyor simgeciler.

Oktay RİFAT - YAZKO EDEBİYAT - Ocak 1981

Kitap gibi konuşup sözlük sözlük dolaştırma bizi Murathan Mungan!

......

Sanatçı nasıl kök sökmüşse yapıtını oluştururken, izleyici de kök söksün, öyle hazırlop yok. Burası iyi, güzel, ama hep bilmece çözümüyle uğraşacak zamanımız da yok, ne yapalım! Olsa olsa bir sigara içimlik zaman ayırabiliriz böylesi sanatçılara. Çözüldüler çözüldüler; yok çözülmediler, koyverin gitsin!. Öyle ya, sırada bekleşenler var bir yığın, işimiz başımızdan aşkın!

Recep SELAHATTİN - YAZKO EDEBİYAT - Mayıs 1981

Kimsenin doğru dürüst şiir okuduğunu sanmıyorum. Şairlerin bile! Şiirden çok lâfıyla oyalanıyoruz. İşini ciddiye alan az. Eskiler (yeni şiirin öncüleri) tecrübeyle geliştirdikleri kalıplardan hiçbir etkileme gücü olmayan şiirler üretiyorlar: **'seri halinde imalat'**. Sanmam ki son beş yılda yazdıklarından, tek bir şiir ezberlenebilmiş olsun! Ezberde kalmayan şiirin çekiver kuyruğunu!

Attilâ İLHAN - GÖSTERİ - Aralık 1981

Şiiri bilenler demeyeceğim ama, şiiri yazanlar şairlerdir.

Mehmed KEMAL - SANAT OLAYI - Aralık 1981

ENVER GÖKÇE'Yİ SÖYLEŞMEK

Abdülkadir Budak : Hatırlıyor musun Çağlıkasap, haberi Cumhuriyet'te okur okumaz ilkin sana koşmuştum. O sırada da Enver Gökçe'nin mürettip Hasanlarından biriydin. Beklenen gerçekleşti demiştim, bir yanın öldü.

Mehmet Çağlıkasap : Mürettip Hasan şiirinde kendimi bulmuş, «benim de bir yanım hasan» demeden edememiştim. Emeğinin savrulup gittiğini görüyordum, benim de derdim kurşun kasalara dökülüyordu, ekmek derdi, geçim derdi derken ağzımın dilimin elimden alındığını görüyordum. Şairin beni tanıyıp tanımadığı konusunda kuşkuya düşmüştüm. Mürettip Hasan bendim sanki. Kimilerinin anasını belleme konusunda birleşiverdik işte.

Fazlı Yalçın : Enver Gökçe'nin yaşadığını bilmek, bunun ayrımına varmak daha da zor geliyordu insana.

Mehmet Çağlıkasap : Halkının yan'nda değil, içinde olduğunu coşkuyla haykıran bir ozan, halka ulaşabilme çabası verenlere ya da öyle görünenlere bile duyuramadan gitti özgün değerini.

Ayhan Gülsoy : Öyle diyen, öyle görünen birçok şair daha uygun koşullarda yaşadılar, şiirler ürettiler. Alkışlandılar, yazınsal iktidarın bile gözdesi olabildiler. Niçin? Enver Gökçe kanımca kişiliği şiirini aşmış az sayıda dürüst sanatçılardan biriydi. Ummadan yazdı. Beğenilmek değildi o'nun sorunu; ezilen, horgörülen, aşağılanan kalabalığın daha insanca bir yaşam biçimine lâyık olduğunu savunmak, kalemini bu yola adamaktı.

Fazlı Yalçın : Ayhan'ın değerlendirmesine şunu eklemek isterim: Şiir duygu ve düşüncelerinin serpilip ses vermesi için özgün bir araçtı. Toplumcuyum diyen İkinci Yeni kırmalarına ders verecek açıklıktaydı. Yalındı, süssüzdü, cesurdu. İyi bir ozan olmayı, toplumculuğu inançla savunmayı değil de üçkâğıtçılığı gerektiren bir yazın alanında adı ön sıralara oturtulamazdı. Nobeller peşinde koşacak denli işi başından aşkın kimi arkadaşları, uçakla cenazesine gelirken yol arkadaşına «çocukluk arkadaşısın, çok iyi bir şair miydi» biçiminde sorular yöneltttiğinde «şairliğini kanıtlamasına fırsat vermediler» gibi yanıtlar alacaklardı elbet.

Abdülkadir Budak : Huzurevi bile daha vefalı çıktı dostlarından, arkadaşlarından. Gözyaşartıcı, yürek dağlayıcı yaşam biçimi görmezden gelindi. Hastalıklarıyla, umarsızlıklarıyla, yalnızlığıyla başbaşa bırakıldı sanki. Kurumasına, kavruklaşmasına yol açıldı bir ozanın. Sözünü en güzel ve en etkili yerinde kesmek zorunda bırakıldı. Şiirini yeterince geliştiremediyse bunun suçunu yalnızca hastalıklarında, elden ayaktan düşüren kendine özgü sorunlarında mı aramalı? Son yıllarda susmasına, şiirini geliştirmesine engel olanın devlet baskısı değil, sanatçı kesiminin ilgisizliği yol açtı denilemez mi?

Fazlı Yalçın : Daha önce de söylemiştim. Budak. Geçenlerde Hilmi Yavuz da altını çizdi bunun. Yazın diktatörleri ya da yazınsal iktidar denilen bir olgu var ki, yazarı da ozanı da en az siyasal

baskılar denli etkiliyor. O beylerin beğenisini kazanmış olanlar gelişiyor, etkinleşiyor; dışlanan ise kuruyor, solup gidiyor. Enver Gökçe siyasal baskılara da uğ ramış; hapis yatmış bir ozandı. Ama sanmıyorum ki içeride, dışarıda olduğu denli yıpranmış olsun.

Abdülkadir Budak : Kendi özel koşullarını araştırmadan, incelemeden yazarların gelişim çizgilerini saptamada yeterli sonuçlar alınmayabilir. Bir yazarın yapıtını kendi özel yaşam biçiminin de belirlediği unutulmamalıdır. Yapıtın oluşumu yazarının yeteneğine, bakış açısına, yaratıcı gücüne, toplumsal kuşatmalara bağlanabileceği gibi bireysel koşullarına, sorunlarına da bağlanabilir. En azından önemli bir yan etkendir bu. Enver Gökçe gibileri düşündükçe, bu saptamanın onaylandığını görmek her zaman için olasıdır.

Mehmet Çağlıkasap: Düşünüyorum da; hastaydı, sağlıksızdı falandı filandı ama, Babıâli'yi ellerine geçirmiş kimi arkadaşları o'na hapislerden çıkıp geldiğinde bir masanın başına oturtup ekmek yediremezler miydi? Şiirinin sorunlarını, işlevini, ozan olarak görevini yeniden yeniden açıklama, güzel ve yetkin ürünler yayımlama fırsatını arkadaşlarının desteğiyle bulamaz mıydı? Bedenden önce yıpranan bir kafanın örneğini mi oluşturmalıydı Enver Gökçe gibiler?

,Fazlı Yalçın : Türkiye'de roman var mı, yok mu tartışmasının albenili rüzgârları içinde bir dalın kırıldığını kim farkedebilirdi ki? Türkiye'de Enver Gökçeler var mı, yok mu; varsa hangi koşullar içindedirler sorusuna karşılıklar aranmadıkça, yanıt verilmedikçe, romanın da başka yazın türlerinin de yetkinlik derecesi saptanamaz.

Ayhan Gülsoy : Haklısın Hoca. Yazının iç sorunları, yazarın sorunlarından ayrı tutulamaz. Kanımca bugün yazınımızın en önemli sorunu bir Dostoyevski, bir Faulkner, bir Stendhal ya da bir Flaubert çıkarıp çıkaramamak değildir; tarihsel gelişimleri, toplumsal oluşumları sanatsal düzeyde yeniden üretmek de değildir. En büyük eksikliğimiz insana değer vermede ortaya çıkıyor. Bir insanı yazın yapıtından önemli görmediğimiz sürece yaz dıklarımız hep eksik, güdük, yapay kalacaktır, içtenliksiz olacaktır. Enver Gökçe gibi değerlerin özel sorunlarına bile ilgi duymayı öğrenmeliyiz önce. Gerisi daha sonra gelir.

Mehmet Çağlıkasap : Şimdiye kadar konuştuklarımızı anımsıyorum da, bir sitemler yumağı oluşturduğumuzu görüyorum. Enver Gökçe'den çok, yakınlarının ilgisizliğinden, toplum olarak, birey olarak eksiklerimizden, utanılası yanlarımızdan söz ettik.

Ayhan Gülsoy : Bunda haklıydık ama. Enver Gökçe'nin şiirini belirleyen koşulların yetersizliği konusunda birleşiyoruz. Şiirinin ne düzeyde geliştiğini, yerini, önemini açıklamak bu söyleşinin sınırlarını aşacaktır. Bir incelemeyi gerektirecek tir bu.

Fazlı Yalçın : Onu da yapanlar çıkacak. Hem de ölçüsüzce, ozanın kişiliğini zedeleyecek boyutlara vardırana dek yapacaklar. Ölenlerin ardından ağıt yakmayı gelenekleştiren bir ulusun insanlarıyız biz. Bundan da ayrılmaya hiç niyetimiz yok. Biz de şu anda eleştirdiğimiz, yanlış bulduğumuzun bir örneğini vermiyor-muyuz? Neredeydik daha önce? Kaçımız bir Remzi İnanç olabildik? Gidip halını hatırını mı sorduk, eksiğini gediğini gi-

SELAM OLSUN GÖKÇE BABA

— Enver Gökçe'nin anısına —

KEMAL BAYRAKÇI

yürek telimize değdirince gözlerinin sımsıcaklığını
dört mevsim bahçemizde çiçekler uyanır
suyun akışı kadar severiz şiirini
toprağın uyanışı kadar severiz güvercin uçuşu kadar
araya ölüm girdi, içimizdeki ses kırgın
en önde yürümektedir direngen ozanlığın.

dudağının ucundan bir damla düşer
girer karanlığın saçlarındaki tomurcuğun yüreğine
tohumu kundağına yatırıp yalnızlığını bitirir
uzanıp kavuşmalardan bir tutam alırız
ay parçası bir gülün yücesinde allanırız
canımıza can olan şiirini nakışlarken yeryüzü kilimine.

başlamış bir halayı mendil düşürmeden sürdüren şiirin
ezgilenir alın terinin ölümsüz işliğinde
yüreklerin duyamadığı sevdaları tattırır
ümide kurban türkülerini yarına taşırız
dünyanın tüm ozanlarıyla aynı sesi paylaşırız
acının gölgesi gül yüzüne indiğinde.

ceylan peşine takılmış avcı değilsin
ki Gökçe baba
şiirin zalimler önünde eğilsin
insanların terli bağrından püfür püfür geçerek
dost dost ille kavga diye seslenirsin.

---

dermek için çaba mı verdik?

Abdülkadir Budak : Enver Gökçe öldü, ne söylesek boş. Acılı kuşağın çileli ozanlarının oluşturduğu zincirden özgün bir halka daha koptu. Gerçek olan bu. Bize düşen, geride kalanlara sahip çıkmak, onların kadrini bilmek olmalıdır.

Ayhan Gülsoy : Yüzümüzü kızartan bir gerçeği yinelemekten başka umarımız yok. Ölüm bir kurtuluştu şaire.

Abdülkadir Budak :

Diyelim kanayan bir güldü, düşmüş
Kara toprak denen yere
Ölüm leylimdir Enver'e

izmir çukurundan

AYDIN YALKUT

mandıracılar çoğaldı

Yaşını başını almış koca koca adamlar çıkıp, pirinçten taş ayıklatacak laflar eder de, dünün çocuklarının dilinde kemik mi var yani? Ne demişti geçenlerde birisi: Efendim, birkaç ödül daha alacakmış da, ondan sonra ödüllere karşı çıkacakmış da, falan filan... Alırsın kardeşim, elbet alırsın, bu ödül furyasında, bir değil, bir kaç kez sıra gelecek herkese inşallah. Bizim Çınar bile, muhabbet olsun diye, ayın 'muayyen' günlerinde 'münasip' bir ödül koymayı düşünüyor. Artık, bir ay kısa boylular, öbür ay uzun boylular, diğer aylar da, sarışın, esmer, kumrallar arasında mı yapar yarışmaları bilmem.

Ne diyorduk? Hani herkes kocaman laflar etme sevdasına düştü ya, Aralık 1981 dergilerinin birinde bakın ne denmiş: Nazım'dan, yalnızca sevda ve özlem şiirleri kalmıştır gibi bir şey. Destur birader! Madem ki atış serbest, ben de derim ki: Kuvayı Milliye Destanı, Hamit'ten; Şeyh Bedrettin Destanı, Haşim'den; Memleketimden İnsan Manzaraları da, Recaizade Mahmut Ekrem'den kamlıştır...

Hadi gidin efendim! Parmağının ucunda peynir gören, kendini mandıracı sanmaya başladı.

Bahattin mi ne dedi bu konuda: «Yahu, ben adam tanırım, ki beş ödül almış, değil Nazım'ı, İlhan Berk'i bile yadsımaya yeltenmedi.»

raf - taraf

Ismarlama şiir yazılır mı? Neden yazılmasın? En azından, olaylar değil mi bize şiiri ısmarlayan? Ayrıca, yarışmaların koşullarına baksak, bisürü şey ısmarlanmıyor mu? Devrim de, geldi dikildi başıma geçen gün: «Baba, bütün kitapları, dergileri karıştırdım, insan haklarıyla ilgili bitek şiir bulamadım. 10 Aralık'ta, insan haklarıyla ilgili bir şiir okunacak okulda; öğretmenimiz, bana verdi bu görevi. Sen yazsan olmaz mı?»

Olur, olur da Devrim, o, baktığın kitaplardaki, dergilerdeki şiirlerin hemen hepsi insan haklarını savunan şiirler değil mi? (Arada, ot haklarını savunanlar varsa da.) Al, birini oku, demedim artık, Devrim'e. Anladım ki, o içinde İnsan Hakları Evrensel Bildirisindeki lafları sıralayan bir şiir istiyor. Yanımızda ya Bük Yayın, Cahit Çete'den bir kitap bulduk: 'Belirli Günler ve Haftalar.' Bildiriyi bir daha gözden geçirdik. Amma da çok hakkımız varmış yahu! Vallahi, sen bana, ağıt yazdıracaksın Devrim...

Sonra, nerden geldiyse aklıma, Yarın Dergisi'nin açtığı karikatür yarışması geldi. Metin Pütmek, ilginç bir konu bulursan haber ver demişti de. Al sana, ilginç sandığım bir konu: Birinci kare; Atom bombası patlamış, insan ve hayvanlardan eser yok, taş üstünde taş kalmamış. İkinci karede; Nötron inmiş gökten, yapılar ayakta, insan ve hayvanlar

toz duman olmuş. Üçüncü kare mi? Biz, o bombaya, Proton diyelim... İnsanoğlu yok olmuş, yapılar ve hayvanlar ayakta!.. İnsan hakları mı? Ne tarafta?

Onur Şenli anlatmıştı: Uyak meraklısı bir arkadaş bir dize döktürüyor. Dize sonundaki sözcük, 'Tarafta.' «Bak» diyor Şadan Gökovalı, «Şimdi rafa çıkacak.» Ve ikinci dizenin sonunu, arkadaş, 'Rafta' diye bitiriveriyor.

ya bu seyirci gider ya ben

Yanlış anımsamıyorsam, tartışma, aşağı yukarı şöyleydi: Bahattin, «Kardeşim, ben bu kitaptan hiçbir şey anlamadım; bu arkadaşın, ya benim anlayamayacağım denli 'derin' bilgisi var ya da...» Öbür arkadaş karşı çıkıyor: «Nasıl olur canım; bikez, Fransa'da yaşamış, öğrenim görmüştür o kitabın yazarı; birşey bilmese yazar mı? Hem, şimdiden, altı yedi kişi oluştu çevresinde...»

Arkadaş değil; havari... Peki, Aragon da, Attilâ İlhan da Fransa'da yaşadılar, şimdi bize, «Bir ok attım kebap oldu.» gibisinden bilmece mi soruyorlar?

Kitabın adı; 'İblis'li, 'İncil'li bir şey.

Tartışma sürüp giderken, yıllar öncenin bir yılbaşı gecesindeyim. Şahane bir yılbaşı olacak... Galonlarla şarap almışız; fıstık, portakal vesaire... Kemani Bülent'in heyecanı doruk noktada. Nasıl olmasın, Fuar'da, bir gazinoda, saat dokuzda programı var. Gazino sahibi, Fuar'da, aylak aylak gezinirken görmüş Bülent'i. «Gel» demiş, «Sana bi yirmi kâğıt vereyim, yılbaşı gecesi, şöyle yarım saatlik program yap.» «Tamam!» demiş, Bülent. Gazetelerde ilânlar filan 'Ve de Sihirli Keman Bülent' diye.

O gece, Bülent, yapma etme demeye zaman buldurtmadan, kaşla göz arasında bir galon şarabı çekip...

Saat on sıralarında süklüm püklüm 'arz-ı endam' etti. «Yahu ne oldu Bülent?...» «Sorma azizim, bu halk sanattan anlamıyor!... Sahneye çıktım. Salon tıka basa dolu. Mikrofona yaklaştım, kemanın yayını çektim, güzeeel... Güzel bir sessizlik var. Ama ne olduysa üç beş dakika sonra oldu. Başladı salondan 'Yuuuh!... İn ulan aşağı!...' sesleri gelmeye. Sanatımı ayaklar altına aldırır mıyım Aydıncığım; kemanımı indirdim, ağır ağır, kulisten bana 'Devam et' gibisinden başını sallayan patrona döndüm: 'Ya bu seyirci gider ya da ben giderim!...' dedim ki, perde başımın üstüne inmedi de, yıkıldı sanki... Apar topar kulise aldılar beni. Meğer, patron da sanattan anlamıyormuş ve baş sallayışı, 'Ben sana gösteririm!...' anlamındaymış...»

Ne yapalım yani; bazı yazıları (şiirleri de) anlaşılır kılmak için şol okuyucuyu 'tahliye' edip yeni okuyucu mu 'ithal' edelim?...

«çiçek güzellemesi» - «bir sevdaya yürümek»

Kayseri demek, benim için, biraz Erciyes, biraz istasyon, göğün ucundan eğivermiş ışık yüklü bir gemi; Erkilet'tir biraz. Sadullah Kutluer'i, Abdülkadir Budak'ı, Ayhan Gülsoy'u, Ahmet Ada'yı unutur muyum hiç.

Karanlığın içindeki kara gölgelerin üstüne şimşek gibi dalan Gül!... Kız, seni unutur muyum ben?... Ben, seni, yere düşmüş bir ekmekmişsin gibi öpüp başıma koyarım.

YÜZLER

AHMET ÖZER

gözlerinin akı büyümüş solgun
acı sinmiş alnının çatına
ölümlü günleri katmış rengine
sararmış morarmış yüzler.

aynaların yalanla aldattığı
boyaların güç bela kapattığı
gülüşlerin acıyle kesildiği
uzun yolculuklara gömülü yüzler.

gül bahçesi kırağıyle öpüşür
özlemler hep ayrılığa dönüşür
karanlıklar gün güneşle kaçışır
feryatlarla dokunur durur yüzler.

yüzler gergin alımlı
yüzler kırışıkla sıvanmış
yüzler hayatla denenmiş
kaçırılmış maviliklerden yüzler.

Türkülerini yüreğime sürerim Koca Kayseri... 'Bir sevdaya yürürken', «Nice sabahlar kalktım / Islak ayaklarımla düştüm yollara / Üşüyen çocuk ellerimle / Nice potalar yaktım» diyen şiirlerini, yüreğime sürerim Mehmet Çağlıkasap.

Zor da olsa, Abdullah Neyzar Karahan'ın şiirine yanaşalım biraz da... «Çiçek Güzellemesi» nin arka kapağında öyle denmiş: «... Karahan'ın şiirimizdeki yeri kendine özgüdür. Buna bir çeşit 'Kan grubu' da diyebiliriz. Onun şiirine yanaşmak zordur...»

Ama, ben, «Çiçek Güzellemesi» ne yanaşabildim : «... Beklenmedik çok şeyler olabilir / Fidanlar büyüyor / Yapraklar yetmez kendine / Fidanlardı / Sürgün veren yaşamaya / Sokaklarda / Parklarda el ele / Bir çiçek / Bir güvercin / Dağıtıyor sislerini ölümün...»

MANŞETLERDEN

ŞAHİN CANDIR

Onursuz yüzlerimize ve utanmaz gözlerimize
Gazetelerden bakıyorlar,
Salt gözleri kalmış yaşayan
Ugandalı çocuklar!.

Dünyada bu kadar ekmek varken,
Bidonlar dolusu yemek varken,
Hergün çöpe atılan bunca ekmekle yemek varken,
Milyarlar varken silaha, savunma bütçelerinde,
Milyarlar varken mumlara, yaş günü pastalarında,
Ve milyarlar varken oyuncak fabrikalarına.

Ugandalı çocuklar
Bütün kaburga kemikleriyle,
Bütün derileriyle kara ve kavrulmuş,
Bütün derileriyle kemiklerine gerilmiş,
Ve utanmadan donsuz gövdelerinden,
Ve utanmadan çırçıplaklığından yoksulluğun
Onursuz yüzlerimize, utanmaz gözlerimize bakıyorlar..

Korkuları gitgide yüzlerinde büyüyor.
Yaşamak hakları varsa en azından,
Yaşamak gözlerinde ancak sürüyor.

En doğal haklarına karşı yasalarda yazılı,
İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne karşı
Ugandalı çocuklar açlıktan ölüyor!...

(Ozanın Dönemeç Yayınları arasında
çıkan «Ağaçlar Kasım Oldu» adlı kitabından)

BU ÖLDÜRMELER ÇAĞINDA NEYİ YAZABİLİR OZAN

YUSUF ALPER

Bu öldürmeler çağında neyi yazabilir ozan
Kalemini yüreğine banıp banıp yazacaksa
Kimi koyabilir kandile, kimin fitilini yakar
Bu öldürmeler çağında yüreği yanan bir ozan
Kalemini yüreğine banıp banıp yazan

Çağ ki çöküntülü suskun, acılarına gömülü
Yarısında yüzyılımın tüm alacaklar alınmış
Şimdi pencerelerde solgun insan yüzü kalmış
Yeniyetme gelinlerin, kocamış ninelerin
Umudunu kimler çalmış, sevincini kimler çalmış
Yarısında yüzyılımın tüm alacaklar alınmış

Durur mu yürek ağrısı bu kapkara gecelerde
Geceler bitmeyi bilmez, solukları keser durur
Kimsesiz yalnızsa insan, bir kandilce yanmadaysa
Bir sevgili uzaktaysa, umut yoksa yarınlarda
Geceler bitmeyi bilmez, solukları keser durur

Bu öldürmeler çağının dürülür bir gün defteri
Duyulurken bir çocuğun ilk soluklanışla sesi
Bir parkta papatya büyür açarsa hanımelleri
Bir evde yapayalnızca bitmez güzün geceleri
Bir ozanın yüreğinde kalmaz çağ endişeleri
Duyulurken bir çocuğun ilk soluklanışla sesi

Ozan ki umut büyüten, umutsuzluğu kovandır
Acısını taşıyandır bir parkta geceleyenin
Beşparasız, yapayalnız, ağlayan, sayrı, kimsesiz
Çağının acılarını yarına ulaştırandır
Acısını taşıyandır bir parkta geceleyenin

BULANIK

ONUR ŞENLİ

yüreğim bulanıyor
yanlışa mı oynadım sürekli
yoksa yeni yağmurlu
toprak kokusu mu
bulutlar mı yoksa
hep aldattı beni anlamıyorum
yüreğim bulanıyor...

azıcık ateşleniyorsun
hepinizin alnına uzanıyor elim
Hasancığın babası yok
anası amcasına kuma
- öksürme neolur oğlum -
ve gözleri azalan bir mum sanki
boşluğa ve umuda asılı
- hey gidi buzlu rakı
bir de kürdili hicazkâr faslı -
yüreğim bulanıyor...

çaldıran köylerinden
kırgın ve soluk bir nefes
gelip ellerime dolanıyor
ve ben sizlere
yalnız ve mahzun şiirler yazıyorum
biraz tezek
bazen tandır ısısı

çatlamış yanaklarınızda
acımasız bir barut kokusu
dayan bre ölüm ordusu

dayan bre kahraman
yaşa ki anlatasın
o köy kahvelerinde
- kızamık'tan bile kırılmadık
taze doktordan kırıldığımız kadar - diye
yüreğim bulanıyor...

hadi aç gözlerini
koma kendini ite
yem olma kurda - kuşa
çarşaf deliğinden büyüktür dünya
çatlaya - kırıla, düşe - kalka, itile - kakıla
bugüne sürüyüp getirdin
ömür denen belâyı
- hangi diskoyu yeğlemeli
ya da hangi tavernayı
yok mirim efendim
dinlemedinizse ayvansaray'da
hüzzam leylâ'yı
yaşıyorum demeyin
ve de fransız kanyağını mutlak deneyin -
yüreğim bulanıyor...

bir de gülmemi durdurabilsem...

BİZE GELEN KİTAPLAR

- **BİR UZUN TÜRKÜ** / Fazlı YALÇIN - öyküler - Aday Kitaplar, 100 sayfa 150 Lira.
- **SAKLI KALAN** / Ahmet TELLİ - şiirler - Yazko Yayınları, 1982 Şiir Özendirme Ödülü, 60 sayfa 60 Lira.
- **BIÇAĞIN UCU** / Attila İLHAN - roman - Bilgi Yayınları, 2. Baskı 480 sayfa 450 Lira.
- **YUMURTADAN ÇIKAN ÖĞRETMEN** / Muzaffer İZGÜ - çocuklar için öyküler - Remzi Kitabevi, 80 sayfa 75 Lira.
- **IŞIK ÜLKESİNDE** / Ülkün TANSEL - çocuk romanı - Remzi Kitabevi, 88 sayfa 60 Lira.
- **KORKULMASIN** / Maksut DOĞAN - şiirler - Kendi yayını, 80 sayfa 60 Lira (P.K. 83 AYDIN).
- **ÇİÇEK GÜZELLEMESİ** / A. Neyzar KARAHAN - şiirler - Ozan Yayınları (P.K. 31 Karşıyaka / İZMİR), 32 sayfa 60 Lira.

TÖRE

ÇINAR ÇIĞ

I

zakkum değil padişah
oturmuş tarihsel yanılgıma
geyik külleri üzerinde
vurulmuş ormanların

tutmuş/sarp çıkış koyaklarımı
duruşu yörük rengiyle çingen
bir yolum keser
bir yaşatır umudumu

II

alayaygıda yandım oy
sen/bilirsin kayasuyu
avaz avaz ağlıyamamış kızım
acıdan korkudan
uyanır diye babam

sızar kayasuyu
sızar kalıtıma sevgi
bir nakışlaması kalır
coşkuyla öfkenin
biner uzay taylarına
doludizgin çocuklar
babası olduğumuz şiirin

III

hadi gel / hiç durmayız
rengini böğürtlenler verir ağzımızın
çakıltaşları biçimler ayaklarımızı
gördüğü yerde donar kalır dolunay
gerçeği aldık mı aramıza
daha hızlı koşarız
daha hızlı
dövmelerden mühürlerden
muska ve çıbanlardan
çivilerle yazılmış yazımızdan
varınca şehrayin mavisine özgürlüğün
gereğince yüklenerek emeği
soluk soluğa sevişiriz
korkma
ilk öpüş töremiz için

NİCE BİR GÖK

HÜSEYİN KAYTAN

Ölüm, en son yetke
Vebalı yıldızyelleri soğukluğuyla
Bir İskender öfkesiyle iner kördüğüme.
Ölmek
Öpücük sıcaklığında bir ölüm bulmadan,
Kalemi daha ilk dizesinde şiirimizin
Düşürmek...
Yo...
Yooo...
...oooy...
Oy kent yığınaklarında kara bir yontu gibi
Bir yontu gibi mühürlenmiş ağızlarıyla
Yorgun sokak yosmalarının dizlerinde tökezleyen sevgi!
Oy sevgilim...
Şu, yarın gömütlerimizin boyvereceği ova
Nice bir gökle örtülsün istersin?
Kutsal mermerlerinde dünyanın
Titremiş yetkin serçeler başucumuzda
Nice bir türkü söylesin?
Ha!...

GENÇ ŞİİR GÜNÜMÜZ ŞİİRİNİ TARTIŞIYOR

Hazırlayan :

M. KADRİ SÜMER

Son zamanlarda 70'li Yılların Şiiri ve Ozanları tartışılan bir konuydu. Ancak bulanık ve hastalıklı ikinci yeni şiire karşı bir onur kavgası veren genç şiirin yaratıcıları güçlülüklerini verdikleri özgün ürünlerle kanıtladılar.

1. Konuya bu açıdan bakıldığında günümüz şiirini nasıl yorumluyorsunuz?

2. Şiirimizin halka ulaşması ve etki alanının genişleyebilmesi için sizce neler yapılabilir? Bu konuda görebildiğiniz aksaklıklar nelerdir?

3. Toplumcu Gerçekçi şiir anlayışınız nedir? Kendi şiiriniz hakkında yorumda bulunabilir misiniz?

4. Şiirin bilimsel açıdan toplumsal yapımıza sizce ne gibi etkileri olabilir?

HÜSEYİN YURTTAŞ'LA SÖYLEŞİ

«Toplumdan, toplumsal sorunlardan kaçan ve İkinci Yeni'nin devamı olan bir şiirin gündeme gelmesinde, içinde bulunduğumuz koşulların büyük payı vardır.»

«Toplumcu - gerçekçi şiir, yaşamsal gerçeklikler kadar değişik boyutları olan bir şiirdir.»

I.

Önce Nazım vardı.

Toplumcu - gerçekçi şiirin muştusunu veren bazı başka öncülere (örneğin Tevfik Fikret'e,) karşın, kuramsal ve yaşamsal gerçeklikleri kaynaştırmadaki bilinçli ustalığı, çağdaş bir biçime şiir geleneğimizin zengin birikimini 'yedirmesi', onu, bu yolun ilk öncüsü kılmıştır. Bu bakımdan o, tektir.

Aynı nedenle de, bozkırda tek başına, tüm yaşam koşullarını zorlayarak varolmuş, varlığını sürdürmüş bir ağaç gibi her yağmurda yıldırımları üstüne çekmiştir...

Onun ortaya çıkışından bugüne dek, ona ve şiirine, şiir anlayışına karşı birtakım şair kümeleri oluşmuş, hatta adları konulabilen (Garip, İkinci Yeni vb.) şiir akımları doğmuştur. Ancak, onun açtığı çığırda yürüyenler de (40 Toplumcuları, 60'lı ve yetmişli yıllardan ozanlar) bu şiir bayrağını yüceltmede amansız bir savaşımcılık örneği vermişlerdir. Sonuçta, bu karşıtlığın dönemlere göre bazı değişiklikler gösteren ürünleri şiirimizi belirlemeye devam etmiştir. Bugün de görülen budur.

Burada toplumcu - gerçekçi şiirin ne olup olmadığı üstüne birtakım sözler etmek istemiyorum. Herşeyden önce bir dünyagörüşünün şiiridir «toplumcu - gerçekçi» şiir. Diyalektik maddeci ölçütlere uymayı, bu ölçütleri uygulamayı gerektirir. Birey (insan) /doğa/toplum üçgeninin birbirinin içine geçmiş halkaları andıran karşıtlıkları ve birliktelikterini estetik düzeyde ele almak ve işlemek demektir.

Toplumcu - gerçekçi şiirin karşısına çıkan şairler ise, -kaç numaralı 'yeni' olurlarsa olsunlar- şiirlerini öteden beri sözcük oyunlarına, biçimsel şaşırtmacalara dayamak zorunda kalmışlardır. Şiir geleneğimizi küçük gördükleri ve Avrupa patentli şiir üretmenin «montajcı» temsilcileri oldukları için, hem Türk şiirine özgü yeni bir ses oluşturamamışlar, hem de buram buram yabancılaşma kokan, kendi toplumundan ve bu toplumun sorunlarından kaçan -en azından bu sorunlara uzak duran- «bulanık ve hastalıklı» şiirler koymuşlardır ortaya. Duruluktan

özellikle kaçınmaları, anlamı ne yapıp edip örtmeleri, gerçekte diyecek birşeyleri olmamasındadır. Bireyin şiirdeki saltıkçı egemenliğinden yana oldukları halde, bireyi de doğru dürüst işleyebilmiş değillerdir. Çünkü birey, doğa ve toplum dışında tek başına ele alınamaz; bunlarla çelişkileri ve ilişkileri verilmeden bir varlık halini alamaz. Değiştirimcilikleri (deformasyon) de içeriksizlerini gizleyebilmekte kullandıkları bir cilâdan ya da yaldızdan başka birşey değildir...

Ne yazık ki, bu kez, 1970'li yıllarda bazı İkinci Yeni'ci şairlerin özeleştiri yapıp toplumcu şiirin kapısını vurduklarında olduğu gibi bir kabul görmeleri de olanaklı değildir. Şimdikiler, 60'lardan bu yana edinilmiş nice bilginin, nice deneyimin ardından geldikleri için ve toplumcu - gerçekçi şiire bile bile, domuzuna karşı çıktıkları için, artık yarın «tövbe» lerine kimse kulak asmayacaktır. Putlara, doğmalara karşı çıkıyormuş gibi havalar atıp, bir ya da birkaç putun çevresinde dönüp durmaları yetmezmiş gibi, toplumcu - gerçekçi şiire ve ustalarına karşı yadsıma, karalama ve kargışlama dolu çığlıklar savurmalarındaki küçük burjuva çıkarcılığını, yaranmacılığını görmemek elde değil. Öyleyse, yüzdeyüz yerli, fakat çağdaş bir şiir dokumaya çalışan ve TSE damgasından övünç duyan bizlerin, bunlara karşın, bağımsızlıkçı/ulusal/özgün/çağdaş ve kopyacı olmayan bu şiir kavgasında toprağımıza kök salmış, dalları göğe ağmış öteki ustalarımızın yanında yöresinde bozkırda boy atması bir görevdir.

«Otlar», ağaçların gölgesinde kalmaya mahkûmdurlar; değil mi?...

2.

Şiirin halka ulaşmasını engelleyen faktörleri bilmekte yarar var öncelikle. Ne ki, onları burada bir bir sergilemem türlü bakımlardan olanaksız: Yerim dar, yenim dar...

Son, on onbeş yılda şiir okuru sayısının artmış olması, içinde bulunduğumuz toplumsal, siyasal koşullarına bağlanabilir kimi yönlerden. Hatta, bu dönemde İkinci Yeni'nin etkisini yitirmesi ve toplumcu - gerçekçi şiirin öne çıkması, daha geniş kitlelerce benimsenmesi de aynı değişim yüzündendir. Ancak, bu yine de kolay olmamıştır. İthal malı ve okuru budala yerine koyan, okuyanın zekâsından kuşkulanmasına neden olan o şiirler ve okuru alaya alan, hatta ona söven o şairler zaten yetersiz olan şiir okurunun daha da azalmasına neden olmuştu. Bunlara hiçbir dönemde yasak konmadığından, hep ortalıkta göründükleri bir gerçektir; okur da günümüz şiirinde en azından bir dönem için sırf bunlar ve böyle şiirler var sanmış, şiirden daha da uzaklaşmıştır. Okurla şiir bağını güçlendirmede bazı kazanımlar elde edilmişken, bu kez yeniden bir yeni dalgayla sarsılıyoruz. Sanırım, şiir yine okur yitirecektir. Açın 1981 yılı dergilerini, ne zırvalar -hem de tekrar tekrar- yayınlanmış şiir diye; görün!

Toplumdan, toplumsal sorunlardan kaçan ve İkinci Yeni'nin devamı olan bir şiirin gündeme gelmesinde içinde bulunduğumuz koşulların büyük payı vardır. Bu nedenle, o tür şiirin yolcuları, kötü bir güncellik örneği vermektedirler. Bir iki yıl sonra okurun yine şiire ilgisizleşmesine neden olabilirler. Bu kez, biz toplumcu gerçekçi ozanlar (en yaşlısından en gencine kadar) bunların ne olup olmadıklarını sergileyebilir ve sıkı bir savaşım verebilirsek, onları etkisiz duruma getirmekte fazlaca zorlanmayız sanıyorum. Yani, gayret dayıya düşüyor!... Eh, arkadaşlarımızın şu 1981 yılında kazandıkları başarılar, yayınladıkları şiirler, yazılar ve kitaplar da gösteriyor ki, ar-

kalarında kimler olursa olsun, bu tuzukuru, karnı tok sırtı pek çukulata çocuklarının mıymıntı şiirleri, toplumcu - gerçekçi şiir karşısında, geçmiş dönemlerde olduğu gibi bir kez daha -belki de son kez- yenilgiye uğrayacaktır.

İşlevi olmayan şiiri, kim, n'eylesin? Yani, şiirin halka ulaşması için, halkın kendisini bulacağı şiirlerle ona gitmeliyiz. Onun, söylemek isteyip de söyleyemediklerini, yazmak isteyip de yazamadıklarını duygusal ve düşünsel bir bütün halinde en güzel biçimiyle ona sunmak, **şiiri onun kılmak** demektir. Yapacağımız bu olmalıdır öncelikle. Şunu da unutmamak gerekir ki, halkın kültürel ve ekonomik nitelikleri açısından şiiri arar duruma gelmesi de önkoşullar arasındadır. İlkokulu dışardan bitirmiş, ehliyetini o kargaşa döneminin dolap ve dümenleriyle bilmem nereden rüşvetle almış şoförlerin arabest müzik dinlemesindeki sığlığın nedenini kavramamız da, şiir okurunu arttırmadaki engelleri aşmamıza yardımcı olur kanısındayım...

Sonra bir sürü bilinen şey: Yayın, dağıtım, tanıtım, pazarlama, sergileme olanaklarının birkaç kat birden attırılması. Etkin iletişim araçlarında (TV, radyo, günlük gazeteler, vb.) şiirin, has şiirin ne olduğunu kavratan, onu sevdiren yayınlar.. 'Gün' ler, 'gece' ler, 'hafta' lar, şenlikler, yarışmalar, ödüller... Yani, şiir için toplumsal çalışmalar...

Ve kitap düşmanlığının kitap dostluğuna dönüştürülmesi yolunda kararlı zorlu uğraş...

3.

Toplumcu - gerçekçi şiir için, ilk soruyu yanıtlarken bazı ana ilkelerden söz ettim. Bunları açmak, bireysel doğasal/toplumsal, yerel/ulusal/evrensel, siyasal/tarihsel/ekonomik (ve estetik) bireşimlere giden ayrışımları ortaya dökmek birçok yazıyı gerektirecek oylumlu çalışmaları zorunlu kılar.

Toplumcu - gerekçi şiir, yaşamsal gerçeklikler kadar değişik boyutları olan bir şiirdir. Herbiri ayrı koşullarda (ya da özel koşullarda) birbiriyle birleşmiş maddelerden oluşmuş bir alaşımdır o: Doğa ve bilim yasalarına, ilkelerine uygundur ve yapaylıktan uzaktır.

Kendi şiirime gelince: Başlangıçtaki dağınıklığımı artık giderdiğimi, şiir işçiliğine daha çok özen gösterdiğimi ve diyalektik denen ölçütü kullanmada belli bir pratiğe ulaştığımı söyleyebilirim. Ne bir kimyager kadar formülcüyüm, ne bir aşçının çorba yaparkenki kepçeyle ölçme ilkelliğindeyim... Dar ve kalıpçı bir toplumculuktan da, gerçekçilikten de, (ilkelerden ödün vermeyen bağlılığıma hep güvenerek ve çokyanlı düşünmeyi nesnel tüm koşulları gözardı etmemenin temeli sayarak), uzak durdum.

Şiiri ne sözcük bulmacasına, ne lâf salatasına çevirmek isterim!

Şiir de resim gibidir: Üç - beş santimetreden baktığınızda resmi değil boyaları görürsünüz. Cehennemin dibinden baktığınızda da çerçeveyi... Ben, bütünü ve ayrıntıları gözden kaçırmayacağım bir yerden bakıyorum şiire.

Toplumcu - gerçekçi şiir yolunda alçakgönüllü bir erim. Ama bu uğurda savaşmakta kararlı, ısrarlı ve inatçıyım.

4.

Haydi, baştaki benzetmeme dönelim: Bozkırda nasılsa kök atıp dal budak salmış bir ağacın hava ve yaşam koşullarını değiştirmesi olanaksızdır. Ne ki, bir ağaç varlığının, ormanları anımsatan bir güzellikle orda olması, bozkır koşullarına başkaldırıp varlığını sürdürmesi çok büyük bir öncülüktür. Ama binlerce, onbinlerce ağaç, onun yanında - yöresinde boy attığında artık bir bozkır değil, bir orman vardır kaşımızda...

İklimler bile değişir o zaman!...

NÖTRONU BULAN ADAMA MEKTUP

HÜSEYİN YURTTAŞ

— yaptığı bombayı inatla savunan
bilim adamına;
insanlık adına! —

1.

şimdi masallar avlıyor beni
ürkek bir çocuğum yine, korkular içinde
ezik, umutsuz bir halk çocuğu
devler dövüyor uykularımı

köprüsüyüm uzak doğulu kervanların
işte açılıyor kapıları düşlerimin
okunsun diyedir bir güvercinin ağzından
boşluklara salınan şu mektubum

ayazla aydınlanmış aymazlık gecelerinde
öter uzayın lânetli baykuşları
sırçaköşkler içinde şahlanır şahmaranlar
depremdir gülüşleri karanlığı besleyenlerin
ki varıp kesseler de yolumu
bir nokta gibi hiçliğimi bilerek
sonsuza doğru süzülür geçerim!

gözleri kurşun deliği nice yüz
birer gölge gibi geçmiştir deyip bu dünyadan
susup kalamam, şairim ben
ne kadar çelimsiz, ne kadar yalnız da olsam
sesimi katarım rüzgâra çiçek tozlarıyla
yaşamak tutkusunu gözlerinden okuduğum
gül yüzlü insanlarım adına

bilirim bildiririm, boynumun borcudur
namuslar cönküdür geçmişi halkların
ve gönüllerine güller döşeyen yalnızca umuttur onların
bulutlarını kinli kanlı göller büyütür
ölümün mihenk taşında sınanmıştır yürekleri
ne sözleri uçmuş, ne şarkıları bitmiştir
yinelerim, usanmam, yinelerim çağlara kalsın diye
hiçbir kıyımla tükenmemişlerdir!

2.

bundandır selâmsız sabahsız mektubuma girişim
bundandır senin adını bile anmak istemeyişim
ey halklara ölümler biçen adam
irkiliyor nötron sanrılarıyla dünya
gözleri hüzün çiçeklerine dönüşüyor çocukların

/bir an gökte o çelik kuş uçacak diyorlar
sonra ölüm bayrak açacak diyorlar
o an koca bir kent kefenlenecek
sessizce uzanıp öylece kalacak diyorlar

dallarda ötücüklerle yaşamı kutsayan kuşlar
nice tufanla kökü kurumamış börtü böcek
ve yaşamı ve dünyayı sevgiyle bölüşecek
onca yaratık, onca insan
— ÖLECEK!
diyorlar/

bir duvarlar kalacak sana ve senin gibilere
— demek —
taştan tuğladan betondan
sevgisizlik anıtları gibi duran

şimdi görür gibiyim nötron yemiş bir kenti
ıssız, dingin, iniltili... ölülerle dolup taşmış
yani senin yüreğin kadar taşlaşmış
nefretin fosili gibi toprağın bağrında

3.

biliyorum, boşunadır bu mektubum
seninle ancak ölüm konuşulur çünkü
ve ölümce'den başka dil bilmezsin sen!

ben ki
bir tek karıncayı bile ezmeyen
ezik halkların ince çocuğu
seni bir solucan gibi
ezebilirim ayaklarımın altında
ya da geçirip parmaklarımı gırtlağına
seni, ama yalnızca seni
boğabilirim kendi ellerimle!

utanırım yine de insanlığımdan!...

EDEBİYATIMIZDA SEÇME HİKAYELER VE ASIM BEZİRCİ (x)

Yazınımızda, yapıtlarının çokluğu ile tanınan sanatçılara **velûd (doğurgan)** önadının verildiğini hepimiz biliriz. Bu tür sanatçılardan, araştırıcılardan günümüzde de bildiğimiz, övündüğümüz örnekleri bulabiliyoruz. Doğal olarak velûd olma, yalnız yapıtlarının sayısal çokluğuna değil, yapıtlarının kalıcılığına, etkinliğine de bağlı olan bir durum!

Geçenlerde bir dostun evinde, Şemseddin Sami'nin 6 ciltlik, 5000 sayfayı bulan Kamûs-ul A'lâm adlı ansiklopedik sözlüğüne gözlerim takılmış, dalıp gitmiştim... Böylesine bir yapıt nasıl yazıldı, hangi sıkıntıların, acıların, emeklerin ürünü? Sorular birbirini izledi... Dost Ş. Sami'nin çalışma odasına kapanıp nasıl çalıştığını anlatınca gülmüş, Kamûs-ul A'lâm'ı daha çok sevmiştim...

Günümüzde bu tür yapıtların artık bir ekip ürünü olduğunu benimseyip geçerken yazınımızda, araştırı, inceleme, çeviri çalışmalarıyla 50'ye yakın yapıta imzasını atan Asım Bezirci gerçeğiyle karşılaşıyoruz. Bir **velûd** ustasıyla, araştırıcıyla yazınımızı birlikte yaşıyoruz. Kitaplığımda, Bezirci Usta'nın (usta ona en çok yakışan bir önaddır) yapıtları yanyana duruyor. Çok Kapılı Oda'dan (1961) Edebiyatımızda Seçme Hikayeler'e (1981) dek uzanan inceleme ve araştırının özgünlüğünü içeren, çağdaş yazınımızın sorunlarına yönelen 30'u bulan yapıtıyla çözümleyici, bilimsel ve nesnel bir eleştiri anlayışının savunucusu, yürütücüsü; Varoluşçuluk, Yeni Roman, Edebiyat Üzerine Söyleşiler benzeri 15 yapıtın çevirmeni Bezirci Usta!..

Masamda, Refika Taner ile hazırladıkları Edebiyatımızda Seçme Hikayeler'i duruyor. Seçme Romanlar'ın bir tamamlayıcısı olarak oluşturulan bir seçki kimliğiyle deneme, şiir türlerinin de çıkartılacağı belirtilen, yazınımızın panoramasını çizmeyi amaçlayan bir çalışma dizisinin ikinci yapıtı. Nabizade Nazım'ın, yazınımızın ilk köy konulu uzun öyküsü **Karabibik** ile başlayıp Necati Güngör'ün **Sevgi Ekmektir** yapıtıyla -şimdilik- bitirilen, 77 öykücümüzün tanıtıldığı çalışma, öznel yargılardan kaçınarak yazarları kısaca tanıtıp bir, öykü özetini, öykücümüzü değerlendiren eleştirmenlerin yargılarını ve kaynakçalarını veriyor. Seçilmiş Hikayeler'de bu düzenlemede görüşümüzce tek aksayan yön, öykü özetlerinin verilmesi oluyor. Seçme Romanlar'da özeti ne denli doğal karşılıyorsak, burada da özetin bulunmasını o denli yadırgıyoruz. Yazarlarının da düşündüğüne inandığımız bu uygulamada, etkileyici olma açısından her öykücüden bir öykünün verilmesi, tanıtımı ve yargıları daha tutarlı yapacaktı. Yapıtın oylumu ve basım olanağı uygulamada etkin olsa bile yapıtın yeni basımlarında bir örnek öykü bütününün bulunması çalışmayı daha da tamamlayacaktır.

Öykücülüğümüz tanıtmada, araştırı ve incelemelerde yer almada, seçilen öykücülerin nesnel olma anlayışıyla yapıta alındıkları gözleniyor. Ancak, kendi dönemlerinin özellikleri içinde öne çıkan bir çok öykücümüzün, günümüz öykücülüğümüzü sürükleyen anlayışların yanında etkilerini yitirmiş olmalarını da göz önünde tutup, kimi öykücülerin gelecek basımlarda çıkartılabileceğini düşünüp 1970 sonrası öykücülüğümüzde Dönemeç, Çarpana ile tanınan Ümit Kaftancıoğlu'nun seçkide yer almayışını bir eksiklik olarak görüyorum.

çengel

Milliyet Sanat Dergisi, 1 Aralık 1981 tarihli sayısında çevremizdeki çirkinlikleri, çirkinleştirmeleri gündeme getiren inceleme yazılarına, fotoğraflara ve bir soruşturmaya yer verdi. Bu önemli konuya açıklık getirdi, en azından dikkatleri çekti.

Bir de şu 'Babıâli'nin çirkinliklerine el atan çıksa...

DİZESİ KAÇA

Ece Ayhan'ın son şiir kitabı **«Zambaklı Padişah»** adını taşıyor. **«Zambaklı Padişah»** 48 sayfa, 80 Lira. İlginç bir yanı var bu kitabın: İçinde, yalnızca 81 dize bulunmakta çünkü. Yani, aşağı yukarı **dizesi bir lira.**

Desenize şiir fiyatları arttı.

Hadi hadi, şairler, yaşadınız yine...

DOKUNMADIK

Gösteri'nin Aralık/81 sayısında Can Yücel'in **«Dokunmatik»** adlı şiiri vardı. Şöyleydi: **«Görmüyor musun/Su içiyorum /Şiir yazıyorum/Ne dokunuyorsun»**

Sevgili Can Yücel Ağabeyimiz; vallahi billahi hiçbirimiz bugüne dek size dokunmadık. Bizleri suçlayamazsınız.

Aklımıza takılan ise şu: Su içtiğiniz kesin. Söyleyin tanrıaşkına, şiir yazdığınızdan emin misiniz?

NOBEL'İ VERENLER

Gösteri, Kasım/81 sayısında **«Nobel'i Kimler Veriyor?»** başlığı altında Nobel Ödülünü verenleri tanıttı bizlere. Tanıştığımıza memnun olduk. Ve başlık olarak kullanılan sorunun yanıtını bulduk:

— Nobel'i alamayacak olanlar...

«DESTUR BRE!»

Attilâ İlhan, **«Bâki'ye Gazel»** inde (Sanat Olayı, Kasım 81) **«Ne şair kalmış ülkede ne şiir»** diyor.

Kendini yadsımak, buna derler işte!...

HAZRET-İ NACİ'YE DAİR

Fethi Naci, dünya için de, Türkiye için de -roman açısından- tek bir ölçüt kullanılması gerektiğini vurguluyor. Doğrudur. Diyelim ki Fethi Naci «Dünyada Roman ve Toplumsal Değişme» diye bir kitap yazdı, yazabildi... Dünyada kendisine kaç kişi kulak asar? Kitabını kaç kişi okur dersiniz?

Eleştirmek ne kolay!...

Edebiyatımızda Seçme Hikayeler, öykücülüğümüzün tanıtımının ötesinde yazınımızın tanıtımında yazın öğretmenlerinin, öğrencilerin bir başvuru yapıtı olarak öne çıkarken, öykücülüğümüz üstüne yapılacak çalışmalarda da sonunda yer alan geniş kaynakçasıyla büyük bir boşluğu dolduruyor.

Refika Taner ile birlikte bu özgün çalışmayı bizlere sunan Bezirci Usta'ya yazınımızın ödeyeceği borçları çoğalıyor. Çünkü yazınımızın bu büyük emekçisi, bütün varlığı ile yazınımıza katkıda bulunmaya devam ediyor.

Seçme Hikayeler'i bütün okurlarımıza temel bir başvuru yapıtı olması nedeniyle öneriyor, onları Bezirci Usta'yı daha iyi tanımaya çağırıyorum...

Efdal Sevinçli

(*) **Edebiyatımızda Seçme Hikayeler,** Refika Taner, Asım Bezirci, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1981, 319 sf., 200 lira..